

Suradnja školskog knjižničara s učiteljem razredne nastave / učiteljem nastavnog predmeta Hrvatski jezik u osnovnoj školi

Randić Đorđević, Ina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:819807>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 3.0 Unported](#) / [Imenovanje-Nekomercijalno 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2022./2023.

Ina Randić Đorđević

**Suradnja školskog knjižničara s učiteljem razredne
nastave / učiteljem nastavnog predmeta Hrvatski jezik u
osnovnoj školi**

Diplomski rad

Mentorica: dr. sc. Mihaela Banek Zorica, red. prof.

Zagreb, rujan 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Jana Raudić-Brdović

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Djelatnost, ciljevi i zadaće školske knjižnice u okviru zakonske regulative	3
3. Suradnja školskog knjižničara s učiteljima i nastavnicima	7
3.1. Stručni suradnik školski knjižničar u teoriji i praksi	8
3.2. Uloga školske knjižnice unutar škole u okvirima hrvatske obrazovne legislative	11
3.3. Izazovi u stvaranju suradničkoga okružja	17
4. Važnost čitalačke pismenosti	20
4.1. PISA istraživanje o čitalačkoj pismenosti	20
4.2. PIRLS istraživanje 2021. godine.....	20
4.3. Nacionalna strategija za poticanje čitanja	21
4.4. Čitanje u digitalno doba.....	22
5. Prijedlog nastavnih priprema za ostvarivanje suradnje školske knjižnice i nastavnog predmeta Hrvatski jezik u osnovnoj školi	24
5.1. Jacob i Wilhelm Grimm, „Crvenkapica“ – djelo za cjelovito čitanje u 1. razredu.....	26
5.1.1. Nastavni sat slušanja i obrade bajke s elementima školske interpretacije.....	26
5.2. Hans Christian Andersen, „Carevo novo ruho“ – djelo za cjelovito čitanje u 2. razredu.....	31
5.2.1. Motivacijski sat lektire – Garderoba manje poznatih riječi.....	31
5.3. Ivana Brlić-Mažuranić, „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“ – djelo za cjelovito čitanje u 3. razredu ³³	
5.3.1. Nastavni sat obrade uz elemente školske interpretacije	34
5.4. Mato Lovrak, „Družba Pere Kvržice“ – djelo za cjelovito čitanje u 4. razredu	35
5.4.1. Nastavni sat obrade s elementima školske interpretacije i igre	35
5.5. Grigor Vitez, zbirka pjesama – djelo za cjelovito čitanje u 5. razredu.....	38
5.5.1. Motivacijski sat lektire	39
5.5.2. Blok-sat obrade djela za cjelovito čitanje s elementima školske interpretacije.....	41
5.5.3. Prijedlog za sumativnu provjeru.....	44
5.5.4. Fotogalerija učeničkih radova	46
5.6. Ivana Brlić-Mažuranić: „Priče iz davnine“ – djelo za cjelovito čitanje u 6. razredu	47
5.6.1. Motivacijski sat lektire	48
5.6.2. Za učenike koji žele više	51
5.7. Pavao Pavličić: „Trojica u Trnju“ – djelo za cjelovito čitanje u 7. razredu	53
5.7.1. Motivacijski sat lektire	53
5.8. Siniša Glavašević, „Priče iz Vukovara“ – djelo za cjelovito čitanje u 8. razredu	56
5.8.1. Dvosat školske interpretacije.....	56
5.8.2. Fotogalerija radova.....	58

6. Zaključak.....	60
Literatura:	62
Popis oznaka i kratica.....	67
Popis slika	68
Sažetak	69
Summary	70

1. Uvod

Školske knjižnice imaju ključnu ulogu u obrazovnom procesu pružajući podršku učenicima i nastavnicima kroz različite aspekte čitanja, informacijske pismenosti i suradnje. Knjižnice su prerasle granice fizičkog prostora namijenjenog učenicima i nastavnicima za posuđivanje i korištenje građe, danas školske knjižnice upravljaju informacijama i u svojem digitalnom prostoru stvarajući, ravnopravno s drugim nastavnim osobljem, kompetentne učenike spremne za izazove informacijskoga društva.

Tradicionalno poimanje školskih knjižnica i školskih knjižničara višestruko je nadograđeno potrebama suvremenog društva: školska knjižnica informacijsko je i komunikacijsko središte i objedinjava obrazovnu, odgojno, informacijsku i komunikacijsku ulogu i pritom je u potpunosti usmjerena na potrebe svojih korisnika: učenika, nastavnog osoblja, stručnih suradnika, ravnatelja, roditelja i suradnika u lokalnoj zajednici. Kako bi uspješno odgovorila na potrebe svojih korisnika, školska knjižnica treba omogućiti i poticati suradnju u vertikalno-horizontalnom prožimanju aktivnosti godišnjeg plana i programa i školskog kurikulumu.

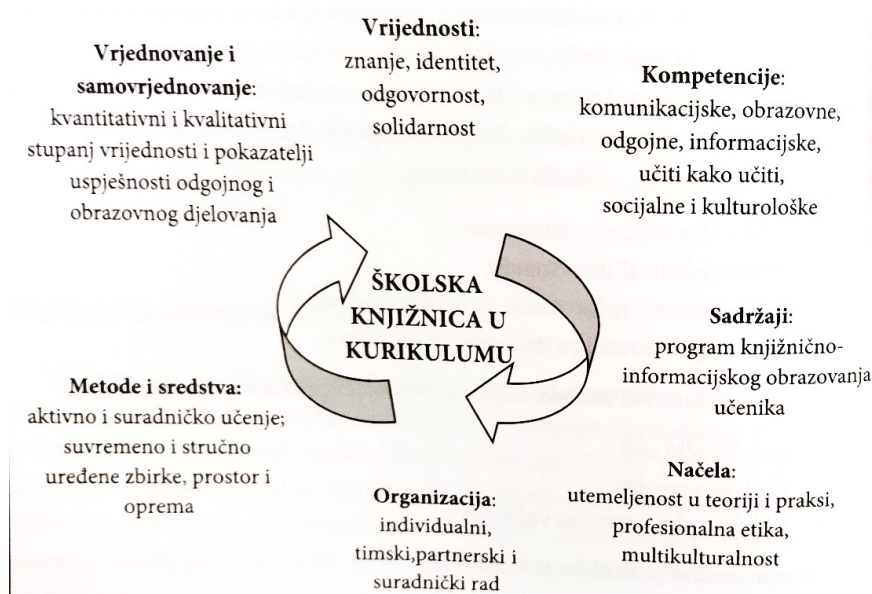
Ovaj rad istražuje važnost suradnje školskog knjižničara s učiteljima i nastavnicima te nudi analizu specifičnih izazova i prednosti koje ta suradnja može donijeti. Pritom se posebno prikazuje suradnja školskog knjižničara s učiteljima razredne nastave, odnosno s učiteljima nastavnog predmeta Hrvatski jezik u osnovnoj školi i to kroz prizmu nastavnog predmeta Hrvatski jezik i čitalačke pismenosti. Aktivnostima provedenima u sklopu Nacionalne strategije za poticanje čitanja pokazalo se da školski knjižničar često i uspješno surađuje s učiteljima razredne nastave odnosno Hrvatskog jezika, međutim postavlja se pitanje je li ta suradnja kontinuirana i planirana kroz redovnu nastavu Hrvatskoga jezika u jednakoj mjeri kao i u izvanučioničkoj i projektnoj nastavi te izvannastavnim aktivnostima. Naime, analizom aktualnih kurikulumu nastavnih predmeta i međupredmetnih tema ustanovljena je uloga školske knjižnice i školskog knjižničara u usvajanju odgojno-obrazovnih ishoda i postignuća, ali ta se suradnja i dalje uglavnom ostvaruje na razini pojedinih aktivnosti i projekata, a ne sustavno na razini pojedinih godišnjih izvedbenih kurikulumu nastavnih predmeta. Relevantna istraživanja čitalačke pismenosti upućuju na potrebu sustavnoga razvoja i u tome je stručni suradnik školski knjižničar ravnopravan stručnjak nastavnom osoblju.

Ovim se radom nastoji pružiti dublji uvid u rezultate istraživanja o suradnji učitelja razredne nastave i Hrvatskoga jezika sa školskim knjižničarom te analizira njihov utjecaj na poticanje čitanja među učenicima. Kao doprinos toj suradnji detaljnim primjerima predloženih nastavnih priprema, rad razmatra konkretnu korelaciju između školske knjižnice i nastavnog predmeta Hrvatski jezik na primjeru književnih tekstova hrvatske i svjetske književnosti koji su propisani kao obvezni tekstovi za cjelovito čitanje od 1. do 8. razreda osnovne škole. Svrha je predloženih priprema pružiti podršku, motivirati i osnažiti suradnju školskog knjižničara i učitelja s ciljem stvaranja ozračja zajedništva radi poticanja čitanja, razvijanja informacijske pismenosti i bogaćenja ukupnih obrazovnih iskustva učenika.

2. Djelatnost, ciljevi i zadaće školske knjižnice u okviru zakonske regulative

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 151/22) te Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/19, 114/22) temeljni su zakonski akti koji propisuju i određuju postojanje školskih knjižnica. One su uz nacionalnu (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu), narodne, sveučilišne, visokoškolske, znanstvene i specijalne knjižnice, dio knjižničnoga sustava Republike Hrvatske, a specifične su po svojoj namjeni i sadržaju knjižničnog fonda. Rad školske knjižnice sastavni je dio obrazovnog procesa pa je i program školske knjižnice sastavni dio školskog kurikulumu i godišnjeg plana i programa škole. U Standardu za školske knjižnice (NN 61/23) propisana je djelatnost školske knjižnice koja obuhvaća odgojno-obrazovnu, stručno-knjižničnu te kulturnu i javnu djelatnost pri čemu se sve međusobno prožimaju i koreliraju.

Odgojno-obrazovna djelatnost školske knjižnice podrazumijeva rad s učenicima, učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima, odgojiteljima, ravnateljem i roditeljima te planiranje i programiranje odgojno-obrazovnoga rada (Standard za školske knjižnice, 2023). U radu s učenicima podrazumijeva se stvaranje uvjeta za učenje uz podršku za unapređivanje odgojno-obrazovnog rada stvaranjem uvjeta za interdisciplinarni pristup nastavi i samostalno učenje putem pristupa zbirkama, poticanje razvoja ključnih kompetencija, kritičkog mišljenja, rješavanja problema te poticanja odgoja za demokraciju i razvijanja svijesti o važnosti njegovanja baštine i multikulturalnosti.

Slika 1. Ključne sastavnice kurikulumskog djelovanja školske knjižnice (Kovačević i Lovrinčević, 2012, str. 26)

U Standardu se posebno ističe rad školske knjižnice s učiteljima i nastavnicima, drugim stručnim suradnicima, odgojiteljima i ravnateljem, a taj rad podrazumijeva:

- rad na pripremi i provedbi nastavnih sati i radionica
- pripremu i sudjelovanje u istraživačkoj nastavi
- timski rad na pripremi i provedbi školskih, državnih i međunarodnih projekata i programa u skladu s kurikulumom
- organizaciju i provedbu stručnog usavršavanja za nastavno osoblje s ciljem njihova upućivanja u korištenje pouzdanih informacijskih izvora i učinkovitu uporabu novih tehnologija u e-učenju i e-podučavanju
- suradnju sa stručnim suradnicima, učiteljima, nastavnicima, odgojiteljima te pojedinim stručnim službama izvan škole u dodatnoj pomoći učenicima
- rad na unapređenju rada školske knjižnice
- suradnju sa stručnim vijećima u školi
- mentorski rad s pripravnicima
- drugu suradnju s učiteljima, nastavnicima i dr. (Standard za školske knjižnice, 2023).

Stručno-knjižnična djelatnost školske knjižnice podrazumijeva izgradnju i upravljanje fondom, obradu knjižnične građe, osiguranje dostupnosti građe i izvora informacija, utvrđivanje i praćenje potreba korisnika i razvijanje navike posjećivanja knjižnice uz poučavanje o radu i korištenju knjižnice te poticanje čitateljske kulture, informacijske i medijske pismenosti te suradnju s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom, županijskom matičnom službom i knjižničnim sustavom uz kvalitativno i kvantitativno samovrednovanje

rada školske knjižnice. Vrednovanje pruža podatke o važnosti provedenih programa te upućuje na programe i usluge koje je potrebno razvijati kako bi knjižnica zadovoljila potrebe korisnika (*IFLA-ine smjernice za školske knjižnice*, 2016).

Kulturna i javna djelatnost školske knjižnice obuhvaća organizaciju, pripremu i provedbu javnih, kulturnih i obrazovnih događaja te suradnju s ustanovama, organizacijama i udrugama s ciljem promicanja općeljudskih vrijednosti i izgradnje kulturnog ozračja školske ustanove. Tradicionalna školska knjižnica 20 % svoje djelatnosti posvećivala je upravo domeni kulture, ali danas se ona prožima s odgojno-obrazovnom djelatnosti i sa specifičnim programima prema interesima korisnika i lokalne zajednice (Kovačević i Lovrinčević, 2012, str. 27).

Školske knjižnice postoje otkako postoje i škole, a njihova interdisciplinarnost i korelacija sa svim nastavnim predmetima radi ostvarivanja odgojnih i obrazovnih ciljeva nije novost, već dobro poznata činjenica: „Uloga je školske knjižnice mnogostrana; ona svojim knjižnim fondom i drugim djelatnostima služi kako nastavi materinskoga jezika tako i nastavi prirodnih i drugih znanosti. Samostalnost u korištenju izvorima informacija koja se danas traži od svakog obrazovanog čovjeka pretpostavlja služenje knjižnicom...“ (Blažeković i Furlan, 1974, str. 3). U literaturi se školska knjižnica često definira kao informacijski centar i kulturno-edukacijsko središte škole¹, a zadaće i ciljevi uvijek su prilagođeni specifičnim potrebama korisnika, međutim, neki su od općenitih ciljeva, zajedničkih većini školskih knjižnica:

- **pružanje informacijskih resursa:** školska knjižnica treba osigurati širok raspon knjiga, časopisa, referentne literature, multimedijalnih materijala i elektroničkih izvora kako bi učenicima omogućila pristup relevantnim informacijama

- **poticanje čitanja i razvijanje informacijske pismenosti:** cilj je potaknuti učenike da razvijaju ljubav prema čitanju, stjecanju vještina kritičkog razmišljanja, evaluaciji izvora informacija te pravilnoj uporabi informacijskih tehnologija

- **podrška nastavi i učenju:** školska knjižnica treba surađivati s nastavnicima kako bi podržala njihov rad te treba omogućiti pružanje relevantnih materijala i resursa i organizaciju radionica i projekata kao dio takve podrške

- **razvijanje kreativnosti i kritičkog mišljenja:** školska knjižnica treba biti prostor u kojem se potiče kreativnost, istraživanje i razmišljanje izvan ustaljenih okvira, a to se postiže

¹ Sabolović, D. (1987). *Knjižnice osnovnih škola*. Podravski zbornik 47, str. 48.

organizacijom književnih susreta, književnih radionica i drugih kulturnih događaja koji mogu potaknuti kreativnost učenika

- **promicanje kulturne baštine i razumijevanje različitih kultura:** školska knjižnica može pružiti uvid u kulturnu baštinu, tradiciju i različite perspektive kroz književnost i druge materijale s ciljem razvijanja svijesti o važnosti kulturnog identiteta te interkulture osvijestivosti i razumijevanja različitih kultura.

Školska je knjižnica žila kucavica suvremene škole čije se zadaće kreću u širokom rasponu od informiranja, obrazovanja, odgoja, razvoja individualnih stvaralačkih sposobnosti učenika i njihova pripremanja za samostalno učenje (Špiranec i Banek Zorica, 2008, str. 113).

3. Suradnja školskog knjižničara s učiteljima i nastavnicima

Suradnja školskog knjižničara s učiteljima i nastavnicima omogućuje sinergiju i integraciju resursa, znanja i iskustva, čime se stvara bogato i podržavajuće okruženje za učenje u školi, a time i podrška za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda te očekivanja međupredmetnih tema, a što je propisano odlukama o kurikulumima nastavnih predmeta i međupredmetnih tema. Usmjerenost na korisnika, kulturu razgovaranja te formalnu informacijsku i komunikacijsku strukturu odlučujući su čimbenici uspješnog rada svake, a time i školske knjižnice (Kovačević i Lovrinčević, 2012, str. 9).

Unatoč jasnim smjernicama o suradnji koje propisuje Standard za školske knjižnice, a navedena su u prethodnom poglavlju, mnoga su istraživanja pokazala da školski djelatnici još nisu svjesni dobrobiti kontinuirane suradnje za postizanje boljih obrazovnih postignuća učenika.

U istraživanju pod naslovom „Daljnjim razumijevanjem suradnje: studija slučaja kako funkcionira s učiteljima i knjižničarima“ Patricia Montiel-Overall (2007) ispitala je suradnju nastavnika i knjižničara iz različitih područja stručnosti koji su surađivali u osmišljavanju radionica za stručno usavršavanje za skupinu nastavnika i knjižničara u osnovnim školama. Montiel-Overall ističe povezanost kognitivnog i afektivnog, odnosno naglašava činjenicu kako razumijevanje faza u procesu suradnje može biti ključno za uspjeh školskog knjižničara kao katalizatora u poboljšanju nastave i učenja. Rezultati studije jasno ukazuju na činjenicu da uspješna suradnja knjižničara i učitelja, odnosno nastavnika, poboljšava obrazovanje učenika, dovodi do potpunijeg usvajanja ishoda i time omogućuje višu razinu obrazovanja.

Do sličnih su zaključaka došli i istraživači K. Williamson, A. Archibald i J. McGregor u svojem članku „Zajednička vizija: Ključ do uspješne suradnje?“ (2010) i to fokusirajući se na četiri australske škole. Na temelju ishoda vezanog uz poučavanje učenika o tome što je plagijat i kako ga prepoznati i izbjeći, uočena je velika važnost suradnje knjižničara i nastavnika. Polazeći od definicije suradnje kao odnosa punog povjerenja između ravnopravnih sudionika, kao zaključak se nametnula važnost edukacije o tome da je školski knjižničar stručnjak za informiranje, osoba koja posjeduje znanje, iskustvo i stručnost koju može i zna podijeliti sa sustručnjacima i učenicima. Iako to nije bio očekivan ishod vezan uz istraživanje, autori ističu kako su nastavnici na završetku istraživanja naglasili kako sada

doživljavaju knjižničare kao „važne kotačiće u mehanizmu obrazovanja“ (Williamson, Archibald, i McGregor, 2010).

I u hrvatskoj je obrazovnoj praksi uvriježen tradicionalni pogled na školskog knjižničara kao na osobu koja preporučuje, nabavlja, posuđuje i brine se o knjigama u knjižnici. Međutim, novija istraživanja ipak pokazuju kako se mijenja percepcija. Primjerice, o važnosti suradnje školskoga knjižničara i učitelja Hrvatskoga jezika pisala je Patricija Jakšić u svojem radu pod nazivom „Uloga i suradnja osnovnoškolskog knjižničara i učitelja hrvatskog jezika u odgojno-obrazovnoj djelatnosti škole i razvijanju kulture čitanja“ (2022). Istaknula je važnost suradnje kako bi se ostvarila uspješna i kvalitetna odgojno-obrazovna djelatnost u okviru obrazovne institucije posredstvom knjižničara kao stručnjaka u području knjižničarske i nastavne domene. Zaključila je da je važno da nastavnici, stručni suradnici i ravnatelj osvijeste važnost i ulogu knjižničara u nastavnom procesu, organizacije knjižnice, ali i organizacije kulturnih i društvenih događaja te da surađuju međusobno u obrazovnoj ustanovi gdje se pruža mogućnost učenicima da razvijaju svoje kreativne potencijale te da rastu, razvijaju se i uče na nov i zanimljiv način koji knjižničar unosi svojim kreativnim i zanimljivim projektima. „Prvi suradnik školskom knjižničaru u timskom radu je nastavnik... Dobro postavljen plan suradnje, ali i proces njegova oblikovanja, u čije su ostvarenje uključeni svi, vodi stvaranju i jačanju osjećaja zajedničkih vrijednosti, odgovornosti i rezultata.“ (Kovačević i Lovrinčević, 2012, str. 37)

Iz svega navedenoga jasno proizlazi zaključak da školski knjižničar može pružiti vrijednu podršku u usvajanju odgojno-obrazovnih ishoda i postignuća te izravno utjecati na razvijanje informacijske pismenosti učenika.

3.1. Stručni suradnik školski knjižničar u teoriji i praksi

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi imenuje školskog knjižničara kao stručnog suradnika, a to su i pedagog, psiholog te stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila. Standardom za školske knjižnice (NN 61/23) propisano je da stručni suradnik knjižničar koji ima puno radno vrijeme „obavlja stručne knjižničarske poslove i odgojno-obrazovni rad s učenicima te obavlja poslove vezane uz kulturnu i javnu djelatnost, stručno usavršavanje, planiranje, programiranje i pripremanje za rad s učenicima, suradnju s drugim odgojno-obrazovnim radnicima, drugim ustanovama i profesionalnim udruženjima“ (Standard za školske knjižnice, NN 61/23). Kako bi se naglasila važnost profesionalnog razvijanja i

usavršavanja, Standardom je propisana obveza i pravo organiziranog i individualnog stručnog usavršavanja iz područja knjižničarstva (posebno na vijećima, skupovima i edukacijama županijske i državne razine), informacijskih znanosti i medijske pismenosti te praćenja recentne literature iz psihološko-pedagoškog područja te praćenje izdavaštva i literature za djecu i mladež.

Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (NN 34/14, 102/19) u članku 20. ovako definira poslove stručnog suradnika knjižničara: „Stručni suradnik knjižničar planira rad, priprema se i obavlja poslove u odgojno-obrazovnom radu, potiče razvoj čitalačke kulture i osposobljava korisnike za intelektualnu proradu izvora, sudjeluje u formiranju multimedijeskoga središta škole kroz opremanje stručnom literaturom, drugim izvorima znanja i odgovarajućom odgojno-obrazovnom tehnikom, prati znanstveno-stručnu literaturu, izrađuje anotacije i tematske bibliografije te potiče učenike, učitelje i stručne suradnike na korištenje znanstvene i stručne literature, obavlja stručno-knjižnične poslove te poslove vezane uz kulturnu i javnu djelatnost škole, surađuje s matičnim službama, knjižnicama, knjižarima i nakladnicima, stručno se usavršava te obavlja druge poslove vezane uz rad školske knjižnice.“, a u čl. 22. ističu se poslovi na razvijanju čitalačkih sposobnosti i poticanju verbalne i neverbalne komunikacije. Važnost stručnog usavršavanja knjižničara dodatno je istaknuta u čl. 33. Pravilnika (NN 34/14, 102/19) jer cjeloživotno učenje čini uporište u poimanju knjižničara kao informacijskog stručnjaka. „Ono što treba posebno naglasiti je da školski knjižničar kroz svoje cjeloživotno obrazovanje postaje sudionik vlastitog razvoja, stječe nova opća i stručna znanja, razvija svoje sposobnosti, afirmira vlastitu ličnost, preuzima odgovornost za postignuća u radu, pokazuje otvorenost prema promjenama, zanimanje za inovacije i njihovu primjenu u školskom knjižničarstvu i odgoju i obrazovanju.“ (Lovrinčević, J. et al., 2005, str. 73).

Školski knjižničar često je u nepovoljnijem položaju u odnosu na kolege u drugim vrstama knjižnica jer je najčešće jedini profesionalni knjižničar u školi, a time mora raditi sve propisane poslove sam, treba se pritom redovito educirati i stići organizirati i provesti svoj posao kao poučavatelj, partner u obrazovanju i informacijski stručnjak. Upravo se zato u literaturi spominje tzv. *solo knjižničar* kao termin koji obuhvaća i pozitivne i negativne aspekte činjenice da je jedini knjižničar u ustanovi (Lovrinčević et al., 2005, str. 79). Upravo je stoga važno da stručni suradnici školski knjižničari grade mrežu podrške koju će činiti kolege iz drugih škola, iz narodnih i gradskih knjižnica, matičnih razvojnih službi i, što je posebno važno, kolege iz strukovnih udruga. Uz edukacije, stručno vijeće županijskih

matičnih razvojnih službi, koje čine voditelji svih županijskih matičnih razvojnih službi za narodne i školske knjižnice te knjižničarski savjetnik za narodne knjižnice i knjižničarski savjetnik za školske knjižnice iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, pruža kontinuiranu podršku u radu školskog knjižničara i razvoju školskih knjižnica (Pravilnik o matičnoj djelatnosti i sustavu matičnih knjižnica u Republici Hrvatskoj, NN 81/21).

Ono što je u pravnim dokumentima administrativnim diskursom šturo izneseno, u praksi je obilježeno snažnim osjećajima – školski je knjižničar osoba koja izravno utječe na uspjeh učenika i u odgojnom i u obrazovnom kontekstu. Zanimljiv članak koji je povodom Dana hrvatskih knjižnica 2017. godine objavila Gradska knjižnica Rijeka pod nazivom *Nadahnuta i nostalgичna sjećanja na knjižnice*² obuhvaća dvadesetak evokacija o knjižnicama i knjižničarima iz pera književnika, umjetnika, knjižničara i drugih javnih osoba. Neke od njih jesu i sljedeće:

Kao što se u oči ne gleda ispovjednike, svodnike ni dilere, tako je teško u oči pogledati knjižničarki. Ona (rjeđe on) zna tvoje tajne, tvoj pravi ukus, tvoj karakter, tvoje mane.

Darko Macan, autor stripova, knjiga i priča

U knjižnici je radila gospođa Marija Radić. Sjećam se koliko je bila draga, pristupačna, otvorena. S jedne je strane prštala zadovoljstvom i bilo je tako očito da voli svoj posao, s druge strane sve je to djelovalo blago, baš onako kao da sam svaki put nakon posudbe knjiga izašla ogrnuta plaštom životnih mudrosti.

Silvija Šesto, nagrađivana književnica

U starijim razredima osnovne škole priključila sam se svojim prijateljicama iz razreda u slobodnoj aktivnosti pod nazivom Mali knjižničari. Povukle su me svojim oduševljenjem ovom slobodnom aktivnošću. U sklopu Malih knjižničara čitale smo Bijelo ciganče, Besu, Tessu iz porodice D'Uberville i još mnogo toga. Tražile smo i spremale knjige na police, učile o knjižnim kartončićima i učeničkim džepićima. Neke male knjižničarke ostale su gutačice knjiga – znam to kad ih sretnem u knjižnici...

Andreja Silić Švonja, knjižničarka u Gradskoj knjižnici Rijeka

² Članak „Nadahnuta i nostalgичna sjećanja na knjižnice“ dostupan je na poveznici: <https://gkr.hr/Magazin/Teme/Nadahnuta-i-nostalgicna-sjecanja-na-knjiznice>.

Navedeni citati svjedoče o velikom utjecaju knjižničara na razvijanje intrinzične motivacije i ljubavi prema čitanju. Školski knjižničar može u prvim kontaktima djeteta i samostalnog čitanja utjecati na razvoj unutrašnje motivacije, na razvijanje ljubavi prema čitanju, pismenosti i znanju. „Školski knjižničari imaju puno načina kako uvrstiti školsku knjižnicu u svijet kvalitete, da ona zaista postane učenička potreba i kako odgajati korisnike kroz uporabu svih raspoloživih izvora znanja.“ (Lovrinčević et al., 2005, str. 2). Uza sve obrazovne ciljeve, u školskoj knjižnici učenici osjećaju slobodu izbora knjižne i neknjižne građe, a knjižničar je osoba koja im pruža podršku, motivira ih, nadahnjuje i prepoznaje njihove individualne i specifične potrebe. Nuđenjem različitih sadržaja i inovativnih metoda učenja školski knjižničar važan je faktor u razvijanju ljubavi prema knjizi i čitanju.

3.2. Uloga školske knjižnice unutar škole u okvirima hrvatske obrazovne legislative

Uloga školskog knjižničara kao stručnog suradnika u školi propisana je u nizu dokumenata, a među recentnijima izdvajaju se kurikuli nastavnih predmeta i međupredmetnih tema, koji su nastali kao rezultat Cjelovite kurikularne reforme *Škola za život*, odnosno reforme obrazovanja. Vrlo je zanimljiva činjenica da nije donesen kurikulum (um) školske knjižnice, ali je suradnja sa školskim knjižničarom sadržana u mnogim zasebnim dokumentima. Ovim se radom analiziraju kurikulumi nastavnih predmeta i međupredmetnih tema vezano za suradnju sa školskim knjižničarom te se donosi pregled svih odluka o donošenju kurikuluma, odnosno dokumenata u kojima bi se trebala planirati suradnja sa školskim knjižničarom u osnovnoj školi.

1. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj (NN 10/19)

U dijelu *F. Učenje i poučavanje predmeta* u odlomku *Uloga učitelja i nastavnika* navodi se: „Učitelj i nastavnik u suradnji sa školskim knjižničarom i drugim stručnim suradnicima primjenjuje raznovrsne strategije poučavanja, a ujedno i poučava učenike različitim strategijama učenja, komunikacijskim strategijama (slušanja i čitanja, pisanja i govorenja), strategijama rada na tekstu (istraživanja i uporabe informacija), strategijama za vlastito učenje, nadgledanje i usmjeravanje učinkovitosti i samostalnosti u radu i pomaže učeniku u odabiru najprikladnijih.“ U odlomku *Materijali i izvori* navodi se: „Učitelj i nastavnik služi se odobrenim udžbenicima i pomoćnim nastavnim sredstvima, a

materijale za učenje i poučavanje može izrađivati i samostalno te u suradnji sa sustručnjacima, učenicima, školskim knjižničarima i stručnim suradnicima.“

2. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Engleski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj (NN 7/19)

Školska se knjižnica izravno navodi vezano za ostvarivanje šestog ishoda C domene, odnosno domene *Samostalnost u ovladavanju jezikom* u 3. i 4. razredu osnovne škole: „Pronalazi i povezuje osnovne informacije iz različitih izvora: pronalazi osnovne informacije iz različitih izvora (uz prethodne i interaktivni izvori, drugi učenici, školska knjižnica i slično) povezujući njihove sadržaje.“

3. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Priroda i društvo (NN 7/19)

Knjižnica se spominje kao kulturna ustanova kojoj se predviđa posjet (narodna ili gradska knjižnica).

4. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Priroda (NN 7/19)

U dijelu *F. Učenje i poučavanje predmeta*: „Osim učionice za Prirodu, važno je mjesto u školi školska knjižnica u kojoj učenici mogu prikupljati informacije o različitim temama. Učenike se potiče na istraživanje prikupljanjem informacija u knjižnici koristeći se stručnom literaturom i časopisima koji populariziraju prirodne znanosti.“

5. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Geografija (NN 7/19)

Izravno se spominje školski knjižničar u dijelu preporuka za ostvarivanje ishoda (vezano za popis literature i izvora) u osnovnoj i srednjoj školi. U dijelu *F. Učenje i poučavanje predmeta* u poglavlju *Okružje* navodi se: „Učenje i poučavanje Geografije odvija se i u školskoj knjižnici koja je informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte škole. To je prostor koji omogućava samostalno učenje i istraživanje jer učenici imaju pristup različitim izvorima znanja: stručnoj literaturi, referentnoj zbirci, časopisima i raznim digitalnim izvorima. Služenje literaturom i izvorima, pravilno citiranje navoda, jedan je od važnih preduvjeta stjecanja vještina za cjeloživotno učenje koja se prakticira naročito kod pisanja samostalnih, istraživačkih radova. Knjižnica je servis koji omogućava kreativnu suradnju između učenika, školskoga knjižničara i učitelja te korelacijski pristup radu.“

6. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Povijest (NN 27/19)

U dijelu *F. Učenje i poučavanje predmeta* u poglavlju *Okružje* navodi se: „Proces učenja i poučavanja treba se održavati u sigurnom, ugodnom i poticajnom okružju u kojem učenici i učitelj mogu ostvariti svoje mogućnosti te uspješno i motivirano učiti i poučavati. Preporučuje se da se nastava Povijesti održava u specijaliziranoj učionici, školskoj knjižnici, a izvan škole u baštinskim ustanovama (muzejima, arhivima, galerijama, knjižnicama i sl.), na različitim arheološkim i drugim lokalitetima u sklopu terenske nastave, školskih izleta i ekskurzija.“

7. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Talijanski jezik (NN 7/19)

Izrijeком se navodi očekivanje da se redovito posjećuje knjižnica te valorizira školska knjižnica kao mjesto posvećeno čitanju, pomoći pri odabiru knjiga. Pritom se navedeno nalazi u kurikulu Talijanskog jezika kao jezika nacionalnih manjina, dok se u kurikulu talijanskog kao stranog jezika ne spominje školska knjižnica.

8. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Informatika (NN 22/18)

U ishodima za 8. razred navodi se: „Kritički procjenjuje točnost, učestalost, relevantnost i pouzdanost informacija i njihovih izvora (znati izvući najbolje iz bogate ponude informacijskih i obrazovnih portala, enciklopedija, knjižnica i obrazovnih računalnih programa)“ te se spominju online baze, a spominje se i kao projektni prijedlog u srednjoj školi.

Suradnja učitelja nastavnih predmeta sa školskom knjižnicom i knjižničarom izrijeком je navedena u osam nastavnih predmeta od 1. do 8. razreda, a nije navedena u kurikulumima sljedećih predmeta: Matematike, Biologije, Tehničke kulture, Likovne kulture, Glazbene kulture, Kemije, Fizike, Vjeronauka i Njemačkog jezika.

Što se tiče kurikula međupredmetnih tema, od sedam definiranih međupredmetnih tema, knjižnica se izravno spominje u četirima, a u trima neizravno ili se ne spominje.

1. Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (NN 7/19)

U dijelu *E. Učenje i poučavanje međupredmetne teme* u odlomku *Uloga učitelja i odgojno-obrazovnih djelatnika* navodi se: „Važnu ulogu u poticanju i razvijanju osobnih i socijalnih kompetencija učenika imaju stručni suradnici (psiholozi, pedagozi, socijalni pedagozi, logopedi, edukacijski rehabilitatori, knjižničari). Svojim stručnim znanjem

podrška su učenicima u osobnome i socijalnome razvoju. Stručni suradnici koordinatori su aktivnosti povezanih s planiranjem i provođenjem ove međupredmetne teme u suradnji s ravnateljem i učiteljima.“ U odlomku *Određeno vrijeme* navodi se: „Ostvarivanje očekivanja međupredmetne teme omogućuju educirani učitelji i stručni suradnici.“, a predviđen je i individualiziran rad s djecom (odlomak *Grupiranje djece i mladih*) te procjena postignutih razina očekivanja te praćenje napretka u suradnji s članovima razrednoga vijeća i drugim stručnim suradnicima i izvješćivanje o tome.

U sklopu rada stručnih suradnika ostvaruju se ishodi od prvog razreda osnovne škole (u osr A.1.2. „Stručni suradnici procjenjuju emocionalnu zrelost, savjetuju učenike, roditelje ili skrbnike i učitelje.“, osr A.3.1. „Stručni suradnici procjenjuju razinu samopoštovanja i samoeфикаsnosti učenika, savjetuju učenika, roditelje i učitelje.“) pa do kraja srednjoškolskog obrazovanja stručni suradnici imaju uglavnom savjetodavna, suradničku i informacijsku ulogu.

2. Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (NN 7/19)

Dokument imenuje školskog knjižničara kao suradnika i provoditelja u cijeloj vertikali, od prvog razreda osnovne škole do završnog razreda srednje škole. U dijelu *E. Učenje i poučavanje međupredmetne teme Učiti kako učiti* navodi se: „Osim učitelja pomoć u stjecanju kompetencije Učiti kako učiti pružaju stručni suradnici (psiholozi, pedagozi, knjižničari, stručnjaci edukacijsko-rehabilitacijskog profila) pomažući učiteljima u radu u skupini ili pojedinačnom radu s učenicima te zajedničkim radom na projektnim i drugim školskim aktivnostima. Svatko od njih u području svojih stručnih kompetencija pomaže učenicima u razvijanju strategija uspješnog učenja. ... Suradnja roditelja, skrbnika, učitelja i stručnih suradnika temelji se na partnerskom odnosu.“

U dijelu *F. Vrednovanje u međupredmetnoj temi Učiti kako učiti* navodi se: „To znači da se ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja međupredmetne teme Učiti kako učiti vrednuje u svakom predmetu. Razredniku i stručnim suradnicima ostavlja se ipak mogućnost ostvarivanja i vrednovanja manjeg dijela postavljenih odgojno-obrazovnih očekivanja izvan redovite nastave. Ako je neko očekivanje ostvareno u korelaciji dvaju ili više predmeta, u integriranoj nastavi, projektnoj nastavi ili u školskoj knjižnici, onda će i vrednovanje biti provedeno suradnički.“

3. Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (NN 7/19)

Suradnja sa školskim knjižničarom i školska knjižnica navode se u ishodima svih ciklusa obrazovanja, od 1. razreda osnovne škole do završnog razreda srednje škole.

U dijelu *E. Učenje i poučavanje međupredmetne teme* u odlomku *Mjesto i vrijeme učenja* navodi se: „Učenje i poučavanje s pomoću tehnologije odvija se, osim u klasičnim učionicama, i u prostorima koji odgovaraju planiranoj nastavi, kao što su knjižnica i ostali zajednički prostori u školi. ... Kako bi se osigurali jednaki uvjeti svim učenicima, potrebno je osigurati dostupnost učenja na daljinu izvan neposrednoga nastavnog procesa, npr. u knjižnici i ostalim digitalno opremljenim prostorima u školi.“ U dijelu *Grupiranje učenika* navodi se: „Heterogene skupine oblikuju se za potrebe nastave i projekata u virtualnome okruženju te u obrazovnim društvenim mrežama, kao i u školskoj knjižnici, učionici informatike i drugim učionicama u kojima postoje mogućnosti uporabe tehnologije, čime se svi učenici dovode u ravnopravan položaj s obzirom na tehnologiju.“

U dijelu *Uloga učitelja* navodi se: „Učitelji trebaju biti spremni povezivati se s drugim učiteljima i stručnim suradnicima koristeći se informacijskom i komunikacijskom tehnologijom te tako stvarati svoju osobnu mrežu za učenje (engl. PLN – Personal Learning) kako bi kreativno i promišljeno mijenjali svoju praksu i preuzeli nove profesionalne uloge kritičkih prijatelja i akcijskih istraživača.“

4. Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Zdravlje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (NN 10/19)

Ne spominje se izravno školske knjižničare, ali predviđa ostvarivanje očekivanja u suradnji sa stručnim suradnicima i stručnom službom škole. Doduše, u poglavlju *Uloga učitelja i stručnih suradnika* navode se pedagog, psiholog, edukacijski rehabilitator i socijalni pedagog kao stručnjaci koji bi trebali biti nositelji većine aktivnosti koje se povezuju s unaprjeđivanjem mentalnoga i socijalnoga zdravlja učenika. Činjenica da se pritom ne imenuje školski knjižničar vjerojatno je više vezana za previd, nego za nepostojanje potrebe za njegovim sudjelovanjem.

5. Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (NN 10/19)

Ne spominju se izrijeckom školski knjižničari što je, najvjerojatnije, omaška jer su očekivanja izravno vezana za ljudska prava, obilježavanje važnih obljetnica i značajnih dana, ulogu medija u informiranju i sl.

6. Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Održivi razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (NN 7/19)

Ne spominje se izravno školske knjižničare. U prvom ishodu prvoga ciklusa spominje se suradništvo te radionice koja se naglašava važnost povezanosti i suradništva u zajednici, stoga je nedostatak Odluke nespominjanje knjižničara kao važne osobe za ostvarivanje ishoda.

7. Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Poduzetništvo za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj (NN 7/19)

Ne imenuju se posebno školski knjižničari, ali navodi se da: „Odgajatelji, učitelji, nastavnici, stručni suradnici i ravnatelji svih odgojno-obrazovnih institucija podupiru stvaranje poticajnoga okružja za razvoj poduzetničke kompetencije.“ U dokumentu je navedeno i sljedeće: „Aktivnosti razrednih i školskih projekata međupredmetne teme Poduzetništvo mogu se provoditi u učionici, izvan učionice, u školskome okružju, na terenu, u prostorima raznih institucija i suradnika.“

Iz navedenoga jasno proizlazi da je uloga školskog knjižničara važna za ostvarivanje predviđenih postignuća međupredmetnih tema. Pritom je zanimljiv i trenutno vrlo aktualan dokument, prijedlog „Eksperimentalni program Osnovna škola kao cjelodnevna škola“ (MZO, 2023). Naime u navedenom je dokumentu čitavo poglavlje posvećeno stručnim suradnicima. „Stručni suradnici knjižničari, te uz redoviti opisani posao, su u okviru Programa A2 osobito usmjereni na suradnju s učiteljima škole u osmišljavanju i provedbi odgojno-obrazovnih aktivnosti usmjerenih posebice na jezično-čitalačku pismenost učenika. Pomažu u organizaciji i provedbi metodičkih aktivnosti Programa A2. Samostalno i/ili uz suradnju s učiteljima, organiziraju i provode neposredne aktivnosti s učenicima na razrednoj, skupnoj ili individualnoj razini (npr. vode kreativne radionice, radionice pisanja, pomažu učiteljima u dosezanju odgojno-obrazovnih ishoda vezanih uz jezičnu i čitalačku pismenost, rade s pojedinim skupinama učenika u obogaćivanju kao obliku odgojnoobrazovnih aktivnosti).“ Na početku dokumenta navodi se: „U sklopu Eksperimentalnog programa stručni suradnici imaju više važnih profesionalnih uloga i radnih zadataka. Ponajprije se to očituje u aktivnostima

planiranja, organiziranja, upravljanja, stručnog praćenja i vrednovanja aktivnosti programa A2 (na razini škole, na razini predmetne i razredne nastave, na razini razreda te na razini razrednog odjela). ... Pritom stručni suradnici moraju stručnim znanjima značajno pridonijeti ukupnom unaprjeđenju timskog rada svih učitelja i stručnih suradnika kao jednom od važnih oblika rada u Eksperimentalnom programu.“ (MZO, 2023).

Današnje su generacije tzv. *digitalni urođenici*, pojam je to koji označava da je riječ o generacijama koje su rođene u jeku informacijskoga doba i od rođenja su u okruženju računala te se spretno njima služe. Međutim, njima i nadolazećim generacijama informacijska pismenost nije manje potrebna, nego upravo suprotno, neophodna je: „Pritom bi programi naglasak trebali staviti upravo na izgradnju i njegovanje vještina višeg reda koje su zbog svoje kolizije s plošnim informacijskim okruženjem najteže usvojive pripadnicima internetske generacije i izazivaju najviše poteškoća, a koje se s druge strane najteže samostalno stječu...“ (Špiranec i Banek Zorica, 2008, str. 111), a to su vještine vezane za procjenu vjerodostojnosti informacija, sintezu, aktivno promišljanje i istraživanje informacija i dr.

Iz svega navedenog jasno je vidljiva osviještenost ideje o važnosti suradnje učitelja i nastavnika nastavnih predmeta te međupredmetnih tema (koje provode svi učitelji i nastavnici te stručni suradnici i vanjski suradnici) sa školskim knjižničarom.

3.3. Izazovi u stvaranju suradničkoga okružja

Istraživanje P. Montiel-Overall (2007) dokazalo je da je potrebno ispitati razumijevanje suradnje između stručnog suradnika školskog knjižničara i učitelja u osnovnoj, odnosno nastavnika u srednjoj školi. Rezultati istraživanja poduprli su prethodne studije koje su pokazale da dijeljenje znanja, razvijanje suradnje i odnosa i okolišni čimbenici predstavljaju ključne elemente uspješne suradnje. Međutim, da bi se takva suradnja ostvarila, potrebno je savladati mnogobrojne izazove, koji se pojašnjavaju u nastavku rada.

Nedostatak svijesti o ulozi školskog knjižničara

Neki učitelji i nastavnici možda nisu dovoljno upoznati s ulogom školskog knjižničara i svim resursima koje on može ponuditi. Nedostatak svijesti o tome kako školski knjižničar može podržati nastavu može rezultirati nedovoljnim iskorištavanjem potencijala suradnje.

Nedostatak vremena

Učitelji i nastavnici često imaju puno obaveza vezanih za pripremu nastave, izradu materijala, vrednovanje i druge administrativne zadatke. Nedostatak vremena može ograničiti mogućnosti suradnje s knjižničarom, posebno ako ne postoji jasno definirano vrijeme za suradnju.

Nedostatak komunikacije i koordinacije

Komunikacija i koordinacija između školskog knjižničara, učitelja i/ili nastavnika ključni su za uspješnu suradnju. Ako ne postoji redovita komunikacija, razmjena informacija i planiranje aktivnosti, suradnja može biti otežana.

Nedostatak zajedničkih ciljeva

Kako bi suradnja bila uspješna, važno je da školski knjižničar i ostali učitelji/nastavnici imaju zajedničke ciljeve i viziju. Ako postoji nedostatak usklađenosti u ciljevima ili ako se različito shvaća uloga knjižničara, suradnja može biti izazovna.

Nedostatak podrške školske uprave

Podrška školske uprave ključna je za uspostavljanje i održavanje suradnje između školskog knjižničara i ostalih učitelja/nastavnika. Ako školska uprava ne prepoznaje važnost suradnje ili ne pruža podršku za njezino ostvarenje, to može predstavljati prepreku.

Nedostatak profesionalnosti

Iako se očekuje da svi školski djelatnici profesionalno obavljaju svoje zadaće, nije rijetkost da katkad, pogotovo u većim kolektivima, osobine ličnosti dovode do toga da se s nekim pojedincima lakše ili teže surađuje. Izazov je u tome što školski knjižničar mora moći surađivati sa svima.

Da bi se prevladali ovi izazovi, važno je promovirati svijest o ulozi školskog knjižničara, uspostaviti jasnu komunikaciju i koordinaciju, osigurati vrijeme za suradnju, postići zajedničke ciljeve te osigurati podršku školske uprave kako bi svi dionici svoju ulogu vršili na profesionalan i stručan način. Također je važno razvijati otvorenu i pozitivnu kulturu suradnje u školi kako bi se potaknula i podržala suradnja između svih relevantnih dionika. Ovim se

radom u nastavku donosi skroman prijedlog suradnje između školskog knjižničara i učitelja razredne nastave, odnosno učitelja Hrvatskoga jezika.

4. Važnost čitalačke pismenosti

Slušanje, govorenje, čitanje i pisanje jezične su djelatnosti koje se kontinuirano razvijaju u vertikalno-spiralnom slijedu tijekom obrazovanja. Čitanjem djeca ovladaju u prvom razredu, ali s obzirom na to da je riječ o složenom i zahtjevnom kognitivnom procesu, vještina čitanja nerijetko se brusi i razvija tijekom svih razreda osnovne škole. Međutim, moći čitati ne znači ujedno i razumjeti pročitano, odnosno čitalačka pismenost obuhvaća elementarnu pismenost, ali i čitanje s razumijevanjem kao aktivnosti koje se prožimaju. „Čitanje je, koliko god toga nismo uvijek svjesni, višeslojna aktivnost koja omogućuje i potiče razvoj cjelovite osobe... Zbog toga je prvi zadatak nas koji smo naučili čitati s razumijevanjem, pomoći djeci svladati takav način čitanja.“ (Peti-Stantić, 2022, str. 44).

4.1. PISA istraživanje o čitalačkoj pismenosti

Međunarodni program za ispitivanje znanja i vještina učenika, tzv. PISA program provodi Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) od 2000. godine s ciljem prikupljanja međunarodno usporedivih podataka o kvaliteti, učinkovitosti i pravednosti obrazovnih sustava. Provodi se svake tri godine te se pritom ispituju čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost. Posljednje PISA ispitivanje u čijem je centru bila čitalačka pismenost provelo se 2018. godine i provedeno je na više od 600 000 učenika u 79 zemalja, a u Hrvatskoj je testirano 6609 petnaestogodišnjaka. Rezultati su pokazali kako osnovnu razinu čitalačke pismenosti nije dosegla petina hrvatskih učenika, a to znači da ne posjeduju osnovna znanja i vještine u području čitalačke pismenosti potrebne za potpuno i aktivno sudjelovanje u društvu (Markočić Dekanić, Gregurović, Batur i Fulgosi, 2019).

PISA definira čitalačku pismenost kao sposobnost razumijevanja, korištenja i vrednovanja tekstova te promišljanja i angažiranosti prilikom čitanja radi postizanja osobnih ciljeva, razvoja vlastita znanja i potencijala te aktivnog sudjelovanja u društvu. Iako PISA ne daje izravne smjernice kako unaprijediti kvalitetu obrazovnog sustava, ipak pruža jasne pokazatelje o znanjima i vještinama učenika i sustava u područjima koja se smatraju mehanizmima zaštite od neželjenih posljedica naglih promjena u društvu temeljenom na znanju.

4.2. PIRLS istraživanje 2021. godine

Još jedno međunarodno istraživanje čitalačke pismenosti jest PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) koji od 2001. godine provodi Međunarodno udruženje za vrednovanje obrazovnih postignuća (IEA) u najčešće petogodišnjim ciklusima na uzorku

učenika četvrtih razreda osnovne škole. Cilj je PIRLS-a praćenje međunarodnih trendova u čitalačkoj pismenosti i posljednje je provedeno 2021. godine. U Republici Hrvatskoj sudjelovalo je 3973 učenika četvrtih, odnosno petih razreda (provelo se u listopadu, odnosno početkom nove nastavne godine) i ostvarili su iznadprosječne rezultate u čitanju, odnosno gotovo svi učenici u Republici Hrvatskoj postižu osnovnu razinu čitalačke pismenosti (98 %), srednju razinu postiže 88 % učenika, višu 56 % te naprednu 15 %.

PIRLS-ovo istraživanje čitalačku pismenost definira kao sposobnost razumijevanja i korištenja onih pisanih jezičnih oblika koje zahtijeva društvo i/ili cijeni pojedinac pri čemu čitatelji mogu konstruirati značenje iz tekstova različitih oblika i čitaju radi učenja, sudjelovanja u čitateljskim zajednicama u školi i svakodnevnome životu te iz užitka (Mullis i Martin, 2019).

4.3. Nacionalna strategija za poticanje čitanja

Usporedimo li posljednje rezultate PISA i PIRLS istraživanja čitalačke pismenosti u Hrvatskoj, nameće se pitanje što se događa s razvojem čitalačke pismenosti učenika u višim razredima osnovne škole. Naime, hrvatski učenici četvrtih razreda ostvaruju iznadprosječne rezultate, a petnaestogodišnjaci imaju ispodprosječne rezultate. Očito je razdoblje od 5. do 8. razreda ključno za razvijanje višeslojne čitalačke pismenosti temeljene na bogatom rječniku i sposobnosti zaključivanja na temelju čitanja te iščitavanja podataka iz teksta i zaključivanja o njima.

Sve veća svijest sudionika obrazovnog sustava o važnosti čitalačke pismenosti rezultirala je mnogobrojnim projektima za poticanjem čitanja, a s ciljem objedinjavanja pojedinačnih projekata poticanja čitanja i usustavljanja rezultata istraživanja o važnosti poticanja čitanja prije deset godina, 2013. godine Ministarstvo kulture potaknulo je rad na izradi Nacionalne strategije za poticanje čitanja. Nacionalna strategija za poticanje čitanja 2017. – 2022. pod sloganom „Čitajmo da ne ostanemo bez riječi“ osmišljena je s ciljem promoviranja čitanja, razvijanja kulture čitanja i omogućavanja što većem broju pripadnika hrvatskog društva da čita sa zadovoljstvom i razumijevanjem. Strategija je sadržavala niz mjera i aktivnosti koje su trebale poticati čitanje u različitim područjima, kao što su obrazovanje, kultura, mediji i društvo općenito. Osim toga, strategija je imala za cilj povećati dostupnost knjiga i drugih čitateljskih materijala te potaknuti suradnju među relevantnim dionicima u promicanju čitanja. Neke od mjera sadržanih u Strategiji jesu i opremanje školskih knjižnica knjigama koje će učenici čitati iz užitka te organiziranje natjecanja kojima će se poticati čitanje. Kao jedan od rezultata na razini Republike Hrvatske zasigurno je prepoznatljiva odluka Vlade RH koja je

podržala prijedlog Ministarstva kulture i medija da se 2021. godina proglasi Godinom čitanja. Gotovo da nema škole, grada i lokalne zajednice koja nije obilježila Godinu čitanja mnogobrojnim poticajnim aktivnostima, a školski su knjižničari unutar svojih ustanova često bili nositelji tih događanja.

4.4. Čitanje u digitalno doba

Razvoj suvremenih medija uvelike je utjecao na čitalačku kulturu te komunikacijske procese i psihologiju čitanja. Mnoga su istraživanja odavno dokazala da pretraživanje na internetu i pregledavanje društvenih mreža utječe na smanjenje koncentracije za čitanje teksta. Veliki američki izdavač Simon&Schuster odavno je počeo objavljivati e-romane u čije je virtualne stranice ugrađen videozapis i takav se hibrid naziva *vook* prema riječima *video book* (Carr, 2011), a time se omogućio prijelaz s linearnog čitanja na multimodalne oblike čitanja.

Uspon i širenje digitalnih tehnologija dovelo je do promjene paradigme čitanja: usavršena je metoda pregledavanja i dijagonalnog čitanja, ali dok je to prije bilo sredstvo kojim se postiže cilj – pronalaženje vrijedne informacije, u digitalno doba takav način čitanja postaje dominantnim. Autor Nicolas Carr (2011) metaforički ističe da treba imati na umu da razvijanjem naše sposobnosti dijeljenja pažnje ujedno kržlja sposobnost dubinskog i kreativnog mišljenja. Znanstvenica Anita Peti-Stantić (2022) napominje kako zbog iznimno velike količine informacija prisutne u digitalnim medijima nema dovoljno vremena ni koncentracije za dubinsko i kritičko mišljenje te stoga i mozak gubi mogućnost vježbanja sposobnosti potrebnih za dubinsko čitanje, a ako se te sposobnosti ne vježbaju, neće se ni razviti. Prikupljanje što većeg broja informacija ne može zamijeniti dubinsko čitanje i kritičko promišljanje jer „o njima nismo sposobni kritički promisliti i razvrstati ih na važne i nevažne, na pouzdane i nepouzdate, na vjerodostojne i lažne“ (Peti-Stantić, 2022, str. 128). Kako bi se prevladao raskorak u promjeni paradigme čitanja i ostvarivanja potencijala u društvu, Maryanne Wolf u knjizi „Čitatelju, vrati se kući“ navodi kako će obrazovnom sustavu biti potrebne tri vrste ulaganja: opsežna kontinuirana praćenja postignuća od početka školovanja, metode podučavanja usklađene s novim znanstvenim spoznajama i koordinirani naglasak na razvoju čitalačkih i jezičnih vještina kroz sve razrede i predmete (Wolf, 2019, str. 166). Digitalizacija je pomaknula čitanje iz linearne pozicije u multimodalni, dinamičan i interaktivan modalitet pa se koncept pismenosti posljednjih godina ponovo razmatra i u tom se kontekstu digitalna pismenost određuje kao društveno određena praksa podržana vještinama, strategijama i stavovima koji omogućuju digitalni alati (Cupar, Čunović i Dragija Ivanović, 2022, str. 5). „Razvojem informacijskog društva raste potreba za

visokokvalificiranom radnom snagom, što je krajem prošlog stoljeća uvjetovalo promjenu u društvenim očekivanjima spram uloge i zadaća visokoškolskog obrazovanja.“ (Barbarić, 2009, str. 58) ističe se u knjizi „Cjeloživotno učenje knjižničara“ argumentirajući neophodnost promjene tradicionalnog obrazovanja usmjerenog na prijenos znanja. Budući da su današnja djeca *digitalni urođenici* kojima podršku u čitanju pružaju roditelji, učitelji, knjižničari, odgojitelji i drugi stručnjaci – mahom *digitalne pridošlice*, od velike je važnosti poticati razumijevanje promjena paradigme čitanja kako bi svi poučavatelji u neposrednom radu s djecom uspjeli razvijati čitanje s razumijevanjem. Čitanje osnažuje empatiju, analitičko i kreativno mišljenje te razumijevanje sebe i drugih/drugačijih pa je važno razvijati čitalačku pismenost kako bi se poboljšala kvaliteta života (Grossman, 2010).

5. Prijedlog nastavnih priprema za ostvarivanje suradnje školske knjižnice i nastavnog predmeta Hrvatski jezik u osnovnoj školi

Djeca koja uživaju u čitanju, trajno doživljavaju knjige i tekstove u njima kao svjetove čija vrata svatko od nas otvara na svoj, jedinstven način.

Anita Peti-Stantić

Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije (NN 10/19) propisuje broj cjelovitih književnih tekstova koje učenici čitaju godišnje u svakom razredu te sadržava popis obveznih književnih tekstova za cjelovito čitanje. U 1. i 2. razredu osnovne škole učenik čita 10 cjelovitih književnih tekstova od čega su dva obvezna i to su bajke braće Grimm: „Crvenkapica“, „Snjeguljica“ i „Trnoružica“ te bajke Hansa Christiana Andersena: „Carevo novo ruho“, „Ružno pače“ i „Tratinčica“. Od 3. do 8. razreda osnovne škole učenici godišnje čitaju osam cjelovitih književnih tekstova, a od toga su dva s popisa obveznih tekstova. Za 3., 4. i 5. razred na popisu za obvezno čitanje nalaze se: „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“ Ivane Brlić-Mažuranić, „Vlak u snijegu“ i „Družba Pere Kvržice“ Mate Lovraka, „Koko u Parizu“ Ivana Kušana te izbor iz poezije pjesnika Grigora Viteza i Zvonimira Baloga. U 6., 7. i 8. razredu obvezno se čitaju sljedeća djela: „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić, „Zaljubljen do ušiju“ Mire Gavrana, izbor iz poezije Dobriše Cesarića, „Priče iz Vukovara“ Siniše Glavaševića, „Zeleni pas“ Nade Mihelčić i „Trojica u Trnju“ Pavla Pavličića. Preostala književna djela za cjelovito čitanje odabire učitelj Hrvatskoga jezika, odnosno učitelj razredne nastave te sam učenik jer Kurikulum navodi da barem jedno djelo godišnje učenik bira po vlastitom izboru.

Popis književnih tekstova za obvezno čitanje osvježen je u odnosu na prethodni Nastavni plan i program (NN 102/06) time što su u program ušle pjesme Zvonimira Baloga, Grigora Viteza i Dobriše Cesarića, koje su se u Nastavnom planu i programu nalazile na popisu djela predloženih za čitanje, ali ne kao djela za obvezno čitanje, a isto je i s romanom „Trojica u Trnju“ Pavla Pavličića i „Zaljubljen do ušiju“ Mire Gavrana koji su trenutno obvezni, a prije su bili predloženi. Roman Nade Mihelčić „Zeleni pas“ dosad se nije nalazio na popisu lektirnih naslova, ali autorica se nalazila na popisu prijedloga s romanom „Bilješke jedne gimnazijalke“. Jedini autor koji se dosad nije nalazio na popisima lektire jest Siniša Glavašević, ali njegove su ratne slike bile prijedlog izbornog sadržaja Hrvatskog jezika u 8.

razredu. S obzirom na sve navedeno vidljiva je autonomija učitelja pri izboru djela za cjelovito čitanje, ali i poštovanje načela dostupnosti knjiga u školskoj knjižnici. Naime, zbog toga što školske knjižnice uglavnom imaju ograničene mogućnosti nabave novijih knjiga, jasno je da se na popisu djela nisu mogli naći recentniji naslovi koji bi, poput izabranih djela, također poštovali načela literarne vrijednosti, žanrovske raznovrsnosti, oglednosti književne poetike, recepcijsko-spoznajnih mogućnosti učenika i dr.

U nastavku ovoga rada predložit će se načini motivacije i obrade s elementima školske interpretacije književnih tekstova za obvezno čitanje kao moguća suradnja između učitelja razredne nastave / učitelja nastavnog predmeta Hrvatski jezik i školskog knjižničara kao eventualni doprinos mogućoj uspješnijoj suradnji. Predlažu se aktivnosti za svaki razred osnovne škole, odnosno za jedan obvezni književni tekst za cjelovito čitanje od 1. do 8. razreda. Odgojno-obrazovni ishod koji se nastoji ostvariti svakom aktivnosti vezan je za poticanje ljubavi prema čitanju i razvoj čitateljskih vještina, a u tabličnom su prikazu navedeni ishodi nastavnog predmeta Hrvatski jezik i odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetnih tema³. U tablici je naveden i prijedlog broja sati te potrebna priprema materijala, a iako je većina aktivnosti planirana u školskoj knjižnici i taj je podatak napisan u tablici. Iako se mnoge predložene aktivnosti mogu jednostavnije provesti uporabom informacijsko-komunikacijske tehnologije, ipak su zadržane tradicionalnije metode. Razlog tome jest neujednačenost opremljenosti školskih knjižnica i škola, ali i učinkovitost u planiranju vremena te činjenica da učenici od 1. do 4. razreda nemaju školske tablete, odnosno nemaju svi jednak pristup internetu. Poneke su pripreme oprimjerene fotografijama nastalim u Osnovnoj školi *Kostrena* tijekom provođenja navedenih aktivnosti, a nastavni su listići autorsko djelo, izrađeni u digitalnom alatu Canva.

³ Pritom su zadržane oznake iz kurikulumskih dokumenata. Tako u oznaci *HJ B.1.2.* slova HJ označavaju predmet Hrvatski jezik, slovo B kratica je predmetnog područja Književnost i stvaralaštvo, broj 1. označava prvi razred, a 2. je redni broj ishoda u tom razredu. Međupredmetne su teme označene kraticom pa je *osr A.1.2.* oznaka za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj, broj 1. označava prvi odgojno-obrazovni ciklus, broj 2. redni je broj odgojno-obrazovnog očekivanja.

5.1. Jacob i Wilhelm Grimm, „Crvenkapica“ – djelo za cjelovito čitanje u 1. razredu

Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije propisuje čitanje deset cjelovitih književnih tekstova u 1. razredu osnovne škole, a bajke Jacoba i Wilhelma Grimma „Crvenkapica“, „Snjeguljica“ i „Trnoružica“ uz bajke H. Ch. Andersena preporučuju se za čitanje u 1. i 2. razredu.

U ovom je radu prikazan sat na kojem učenici slušaju „Crvenakpicu“ u 1. razredu osnovne škole na način da su aktivnosti primjerene učeničkim doživljajnim, recepcijskim i spoznajnim mogućnostima.

5.1.1. Nastavni sat slušanja i obrade bajke s elementima školske interpretacije

mjesto	školska knjižnica
trajanje	2 školska sata
priprema materijala	- slikovnica „Crvenkapica“ - za 1. aktivnost pripremiti izložbu slikovnica braće Grimm te uzorak baršuna - za 2. aktivnost pripremiti jastučice za sjedenje na podu - za 3. aktivnost pripremiti projekciju nastavnih materijala i/ili ispisati nastavne listiće, pripremiti pitanja za igru dan-noć
ishodi na kognitivnom i afektivnom području	- slušati uputu i književni tekst s razumijevanjem (HJ A.1.2.) - usmeno izraziti dojmove, osjećaje i mišljenje (HJ B.1.1., HJ B.1.2.) - stvaralački se izraziti i dramaturgirati dio teksta (HJ B.1.4., C.1.2.) - surađivati s vršnjacima (uku D.1.2.) - upravljati emocijama i ponašanjem (osr A.1.2.)

1. aktivnost: Izložba slikovnica

U knjižnici pripremite izložbu slikovnica braće Grimm. Učenike uputite na to da smiju pažljivo prolistati slikovnice, pogledati koje im se ilustracije najviše sviđaju te zatim stati pokraj one koja im je najljepša. Pitajte ih što im se najviše sviđelo u toj slikovnici te što misle o čemu se radi u toj priči. Zasiurno će biti učenika koji su već sami ili s roditeljima čitali te priče pa ih potaknite na to da prepričaju što su zapamtili i tko im je čitao te slikovnice.

Najavite učenicima da će i danas slušati jednu priču koja je izložena u knjižnici, ali morat će prije pogoditi o kojoj je priči riječ. Uputite ih da ne govore uglas, nego da podignu ruku

kad misle da znaju koju ćete slikovnicu odabrati. Započnite s malo općenitijim činjenicama kako ne bi odmah pogodili. Primjerice, kažite im da u toj priči ima ponešto teškog kamenja, ali i lijepog cvijeća. Zatim im možete reći da je u priči i puno dobrih kolača, a i malo vina. Možete ih navesti i reći da važnu ulogu u priči ima i jedan zločesti vuk. Ako i dalje ne pogađaju, kažite im da je djevojčica najviše voljela nositi kapicu od crvenog baršuna. Ako možete nabaviti, bilo bi dobro da donesete nekoliko komadića baršuna kako bi ga učenici opipali i tako oprimjerali značenje riječi.

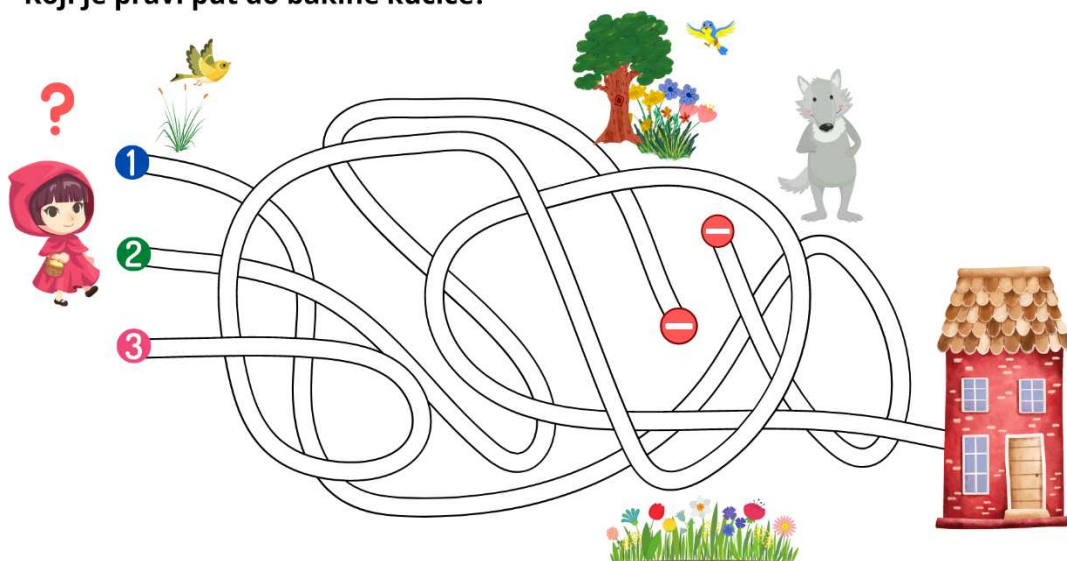
2. aktivnost: Slušanje s razumijevanjem

Učenike uputite da se ugodno smjeste na jastučice na podu te im najavite da pažljivo slušaju jer ćete zaustaviti čitanje i pitati ih što misle o tome što su dotad čuli. Ako je potrebno, uputite ih i na to da ne prekidaju čitanje i da budu mirni i tihi. Čitajte uživiljeno i interpretativno te im pokazujte ilustracije. Potaknite učenike na zaključivanje i predviđanje. Nekoliko puta zaustavite čitanje pa provjerite što je Crvenakapica nosila bakici i zašto, na što je vuk nagovorio Crvenkapicu i zašto je lovac ušao u bakičinu kuću. Nakon čitanja provjerite dojmove i pitajte učenike što im se jako sviđjelo i što bi oni promijenili. Usmjerite učenike na poruku priče.

3. aktivnost: Igrom do razumijevanja

Ako imate mogućnost, bilo bi dobro sve zadatke s nastavnog listića projicirati i rješavati s pomoću interaktivne ploče ili barem projicirati rješenja. Podijelite učenicima nastavni listić br. 1 i pitajte ih što uočavaju na listiću i mogu li to povezati s pričom. Usmjerite ih da prepoznaju motive cvijeća, ptičica, vuka, kućice. Objasnite im da samo jedan put vodi do kućice i da pokušaju naći rješenje.

Koji je pravi put do bakine kućice?

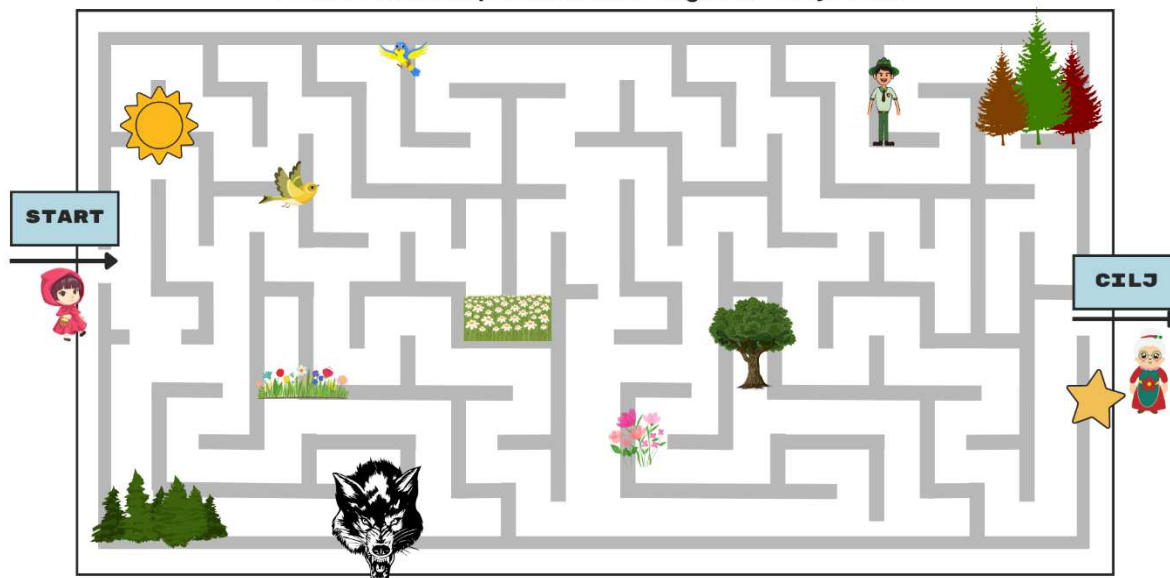

Slika 2. Crvenkapica - nastavni listić br. 1

Pitajte učenike znaju li što je labirint i projicirajte im nastavni listić br. 2. Neka jedan učenik objasni kako se pronalazi pravi put u labirintu, a zatim im podijelite listiće i omogućite vrijeme za rješavanje. Obavezno projicirajte rješenja i zatim ih pitajte da povežu s pričom ilustracije na listiću.

LABIRINT

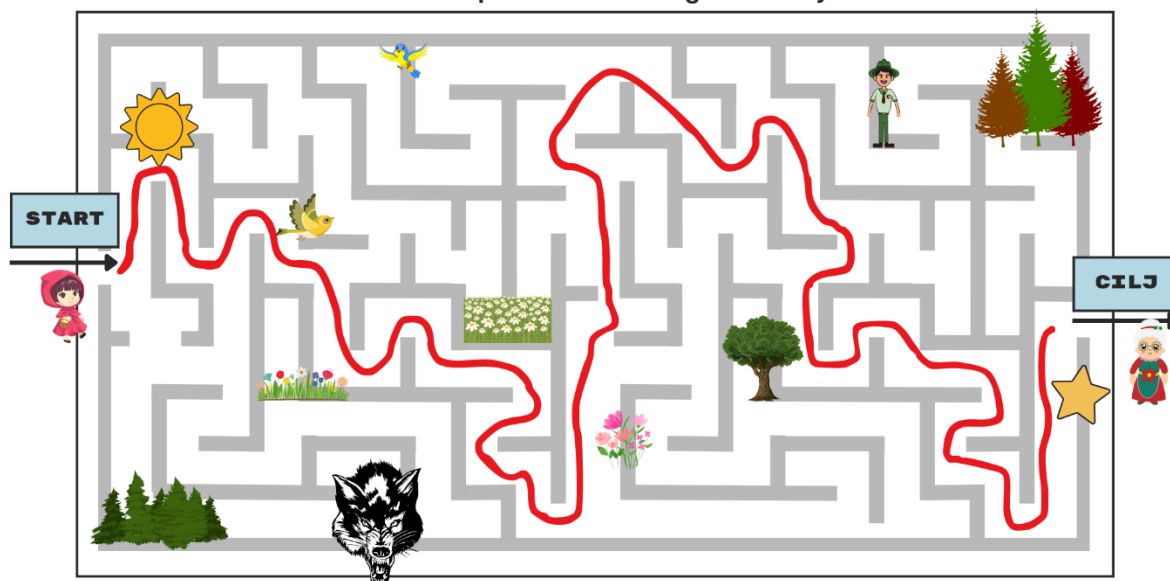
Pomozi Crvenkapici da sretno stigne do svoje bake.

Slika 3. Crvenkapica - nastavni listić br. 2

LABIRINT

Pomози Crvenkapici da sretno stigne do svoje bake.

Slika 4. Rješenje nastavnog listića označeno je crvenom bojom, ali moguća su i druga točna rješenja

Najavite učenicima igru dan-noć, ali tako da ustanu kad je tvrdnja koju kažete točna, a čučnu kad nije točna. Sve su tvrdnje povezane s pričom. Tvrdnje mogu biti:

- Crvenkapica nosi baki kolače i vino.
- Glavni likovi u priči su: Crvenkapica, vuk, mama, tata, baka i lovac.
- Mama je upozorila Crvenkapicu da ne skreće s puta.
- Crvenkapica je skrenula s puta i brala cvijeće pa je tek onda srela vuka.
- Vuk je pojeo Crvenkapicu pa je krenuo prema bakici.
- Kad je pojeo i bakicu i Crvenkapicu, vuk je zaspao i glasno hrkao.
- Lovac je spasio bakicu i Crvenkapicu.

Sljedeća igra vezana je za dramatizaciju. Neka se učenici podijele u parove i uvježbaju scenu kad Crvenkapica dolazi u bakinu kuću i pronalazi vuka u bakinu krevetu. Podsjetite učenike na pitanja koja je Crvenkapica postavljala i omogućite im vrijeme za pripremu. Parovi koji žele, neka izvedu scenu i zatim potaknite učenike da ih nagrade pljeskom.

U korelaciji s nastavim predmetom Likovna kultura učenici mogu nacrtati najdraži dio iz priče te se zatim ti crteži mogu upotrijebiti kao predložak za izradu slagalice (*puzzle*) ili se s pomoću njih može uvježbavati redosljed radnje u priči.

Prijedlog vrednovanja

Kako bi se pratila usvojenost ishoda na kognitivnom i afektivnom području, može se oblikovati rubrika za praćenje i vrednovanje učeničkih postignuća. Predlažu se sastavnice vezane za sve aktivnosti, a knjižničar i učitelj na temelju praćenja mogu učenika formativno vrednovati cjelovitom bilješkom.

	u potpunosti – djelomično – treba uvježbavati
Zainteresirano gleda izložbu.	
Pozorno sluša priču.	
Točno zaključuje o priči.	
Izražava dojmove nakon slušanja.	
Pozorno rješava nastavne listiće.	
Uspješno dramatizira ulomak iz priče.	
Crtežom prikazuje priču.	
Suraduje u skupini.	
Pružava vršnjačku podršku.	

Nakon održanih aktivnosti suradnjom učitelja i knjižničara lako se oblikuje povratna informacija za učenika i roditelje kao dio vrednovanja za učenje. Primjer takve povratne informacije mogao bi glasiti: *Učenik zainteresirano razgledava izložbu slikovnica i uglavnom pozorno sluša priču te uspješno zaključuje o likovima i događajima. Treba ga poticati na izražavanje mišljenja. Rado pomaže vršnjacima u nastavnim aktivnostima.*

Nakon provedenih aktivnosti i povratnih informacija za učenike, učitelj i stručni suradnik mogu provesti samovrednovanje raspravljajući o sljedećim pitanjima:

Jesam li zadovoljan pokazanim interesom za izložbu slikovnica?

Koje su aktivnosti bile uspješne, a koje izazovne?

Je li bilo dovoljno vremena za sve aktivnosti?

Je li čitanje priče bilo interpretativno?

Jesu li postignuti željeni ciljevi?

Kakva mi je podrška potrebna da sljedeći put sat bude uspješniji?

5.2. Hans Christian Andersen, „Carevo novo ruho“ – djelo za cjelovito čitanje u 2. razredu

Bajke Hansa Christiana Andersena više se od pola stoljeća nalaze na popisima obvezne lektire, a prema Kurikulu za nastavni predmet Hrvatski jezik čitaju se, kao i bajke braće Grimm, u 1. odgojno-obrazovnom ciklusu, odnosno u 1. ili 2. razredu osnovne škole. Na popisu obveznih književnih tekstova za cjelovito čitanje nalaze se sljedeće bajke: „Carevo novo ruho“, „Ružno pače“ i „Tratinčica“.

Budući da se obilježja bajke uče u 2. razredu, a bajka „Carevo novo ruho“ prema kvalitativnoj analizi složenosti⁴ može se ubrojiti u jednostavan tekst s ponekim složenijim i složenim elementima (rječnik, poruka), ovdje se nalazi prijedlog za rad s učenicima u 2. razredu osnovne škole. Predlaže se motivacijski sat za samostalno čitanje djela u kojem se aktualizira rječnik i potiče predviđanje. Čitanje Andersenovih bajki može se povezati s Međunarodnim danom dječje knjige, koji se obilježava upravo na rođendan Hansa Christiana Andersena 2. travnja.

5.2.1. Motivacijski sat lektire – Garderoba manje poznatih riječi

mjesto	školska knjižnica
trajanje	1 školski sat
priprema materijala	- slikovnica „Carevo novo ruho“ - oblikovati ormar od hamera i zalijepiti uzorke raznovrsnih tkanina - pripremiti imena tkanina, ljepljivu traku i projicirati opise tkanina - projicirati videozapis tkalačkog stana - ispisati potreban broj nastavnog listića za dizajniranje odjeće
ishodi na kognitivnom i afektivnom području	- aktivno bogatiti rječnik - razgovarati u skladu s temom (HJ A.2.1.) - slušati medijski tekst uočavajući ključne podatke (HJ C.2.2.) - kreativno se izražavati prema poticaju (uku A.1.3., pod A.1.1.) - razvijati osobne potencijale (osr A.1.3.)

Učenike dočekajte na ulazu u knjižnicu i kažite im kako je knjižnica čarolijom danas postala garderoba. Pitajte ih znaju li što znači riječ garderoba i po potrebi usmjerite odgovor, a

⁴ Kvalitativna analiza složenosti teksta rađena je prema materijalima dostupnim nakon stručnog skupa u organizaciji više savjetnice za Hrvatski jezik Linde Grubišić Beline, prof. pri AZOO-u u ožujku 2018. godine u Rijeci (više na poveznici: [Kvalitativna analiza složenosti književnoga teksta i planiranje podrške učenicima - analiza provedbe - AZOO](#)).

zatim ih uvedite u knjižnicu u čijem se središtu nalazi velik papirnati ormar izrađen od više hamera tako da se *vrata* ormara mogu otvoriti (rasklopiti)⁵. Ormar treba izraditi tako da na vanjskoj strani ima nacrtanu krunu kako bi učenici odmah pogodili da ormar pripada kralju ili kraljici, a zatim ih uputite na riječ car i njezine izvedenice (carica, carstvo, carski, carevati). Zatim neka učenici sjednu na radna mjesta i pokušaju pogoditi što se nalazi u ormaru. Unutar ormara s jedne strane zalijepite uzorke različitih tkanina: svile, baršuna, samta, pamuka, jute, vune, lana i dr. Kada otvore taj dio ormara, učenici će vidjeti uzorke tkanina, a vi im možete i podijeliti nekoliko uzoraka da ih opipaju ili zamoliti nekoliko učenika da vam pomognu pronaći nazive tih materijala. Projicirajte im opise materijala poput ovih:

- Svila je tanka, glatka i skupocjena tkanina. Vrlo je cijenjena, a u ormaru našega cara zelene je boje.
- Vuna je topla i debela tkanina, pomalo hrapava, ali odlično grije u zimske dane.
- Lan je lagan i pogodan za ljetnu odjeću, a u ormaru je uzorak bijele boje.

Učenik-pomagač lijepi uspješno povezana imena materijala uz uzorke u ormaru, a zatim i drugi učenici, ako dosad nisu, opipavaju materijale i navode koji im se sviđa, od kojeg bi materijala voljeli imati majicu, jaknu, čarape i sl.

S druge strane ormara možete zalijepiti fotografiju tkalačkog razboja (tkalačkog stana) te prikazati učenicima videozapis kako se izrađuje tkanina na razboju⁶. Zatim ih potaknite da dođu do riječi tkati, tkalja, tkalac, tkalci i sl. Na kraju ove aktivnosti možete učenicima podijeliti nastavne listiće u A4 formatu na kojima trebaju dizajnirati odjeću za cara. Poslije neka izrežu svoje kreacije i zalijepe ih u središnji dio ormara.

⁵ Ideja o papirnatom ormaru potekla je iz grupe Kreativni pristup lektiri na Facebook stranici: <https://www.facebook.com/groups/kreativnalektira>.

⁶ Tome može poslužiti isječak iz videozapisa „Jele Šturica, najstarija konavoska tkalja svaki je dan uz tkalački stan“ Dubrovačkog vjesnika, dostupan na: https://youtu.be/VbgUQR9_kv8

Slika 5. Nastavni listić na kraju aktivnosti Garderoba manje poznatih riječi

Nakon motivacijskog sata učenici su spremni za samostalno čitanje djela, a ormar od hamera može poslužiti u daljnjem tijeku rada te se u nj mogu zalijepiti obilježja bajke, redoslijed radnje, osobine likova, doživljaj nakon čitanja, scenske improvizacije i dr.

5.3. Ivana Brlić-Mažuranić, „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“ – djelo za cjelovito čitanje u 3. razredu

Za „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“ Ivane Brlić-Mažuranić hrvatski je književnik Antun Gustav Matoš napisao: „Ovo djelo gđe Brlić-Mažuranić naprotiv spada među one vrlo rijetke pripovijetke, što su doduše pisane za djecu, ali što ih ne čitaju s nasladom samo mali i neuki već i odrasli i inteligentni“ (Brlić-Mažuranić, I. 1985). Stoga nije neobično što se djelo nalazi na popisima obvezne školske lektire još iz 1951. godine.

U ovoj je pripremi iznesen prijedlog zajedničke obrade školskog knjižničara i učitelja razredne nastave u 3. razredu osnovne škole i to nakon samostalnog čitanja kod kuće.

mjesto	školska knjižnica
trajanje	2 školska sata

priprema materijala	<ul style="list-style-type: none"> - roman „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“ - za 1. aktivnost pripremiti hamere ili neku drugu čvršću podlogu, kartonsku ambalažu, kolaž, škare, ljepilo - za 2. aktivnost pripremiti predložak za crtanje čizmice, papire za ocrtavanje stopala - igrani film „Šegrt Hlapić“
ishodi na kognitivnom i afektivnom području	<ul style="list-style-type: none"> - kreativno se izražavati prema zadanoj temi (uku A.2.3.) - pripovijedati kronološki nižući događaje (HJ A.3.1., HJ B.3.1.) - pronalaziti važne podatke u tekstu (HJ A.3.3.) - surađivati s vršnjacima (uku D.2.2., osr B.2.4.) - razvijati sliku o sebi i drugima (osr A.2.1., osr B.2.1.)

5.3.1. Nastavni sat obrade uz elemente školske interpretacije

1. aktivnost: Maketa

Najavite učenicima da prikupljaju kartone i kartonske kutijice kako bi mogli izraditi maketu. Na satu ih podijelite u grupe tako da svaka grupa dobije dva ili tri poglavlja iz romana. Pripremite veliko radno mjesto i zadajte svakoj grupi da od kartona, kolaža i kutijica napravi maketu prema poglavljima koja su im dodijeljena. Pritom neka označe i bojama oboje polja, prometnice, kućice i dr.

Nakon što su izradili maketu, učenici mogu uvježbavati prepričavanje poštujući slijed događaja i pokazujući na maketi gdje se što dogodilo. Maketa može poslužiti i za ostvarivanje ishoda iz Likovne kulture te Prirode i društva (plan mjesta, vrste prometnica, likovna interpretacija sadržaja, motoričke vještine, uspoređivanje i tumačenje likovnih radova i dr.).

2. aktivnost: Čizmice dobrote

Podijelite učenike u skupine: *malen*, *veseo*, *hrabar*, *mudar* i *dobar*. Svakoj grupi dajte jedan predložak čizmice i objasnite da imaju zadatak napraviti čizmicu tako da uzmu svoj otisak stopala (iscrtaju ga na papiru) i prema njemu izrade veličinu svoje čizmice. Nakon što izrade čizmicu, na nju trebaju upisati svoje ime. Kad su svi učenici gotovi, napustit će radno mjesto svoje skupine i obići sve druge skupine te na najmanje sedam čizmica napisati neku pozitivnu osobinu o vlasniku. Pritom ih usmjerite da ne ponavljaju ono što već piše. Ako neka čizmica već ima jako puno pozitivnih osobina, a neka samo jednu ili dvije, neka razmisle kako bi šegrt Hlapić postupio.

Kad svi učenici napišu vršnjacima pozitivne osobine, zamolite nekoliko učenika, a najmanje jednog iz svake skupine da na sljedeći način pročita osobine koje je dobio: *Ja sam*

Marko iz skupine Malen kao lakat i moji su mi prijatelji napisali da sam...; Ja sam Ana iz skupine Veseo kao ptica i moji su mi prijatelji napisali... Ja sam Ivan iz skupine Hrabar kao Kraljević Marko...; Ja sam Maja iz skupine Mudar kao knjiga... Čizmice se mogu zalijepiti na pano ili duž duljeg zida u učionici, a kasnije mogu biti dobar predložak za učenje o pridjevima.

Nakon provedenih aktivnosti, može se provesti i provjera razumijevanja teksta te pogledati igrani film „Šegrt Hlapić“ Silvija Petranovića iz 2013. godine.

5.4. Mato Lovrak, „Družba Pere Kvržice“ – djelo za cjelovito čitanje u 4. razredu

Lovrakovi romani „Družba Pere Kvržice“ i „Vlak u snijegu“ Kurikulumom su predviđeni za čitanje u 2. ciklusu, odnosno u 3. ili 4. razredu. Oba su romana već godinama na popisu obavezne lektire i unatoč tome što je prošlo više od 90 godina od njihove objave, i danas učenici s lakoćom prepoznaju univerzalne poruke o dobroti, suradnji i prijateljstvu. Djela su ekranizirana pa je poželjno da se učenicima omogući vođeno gledanje istoimenih igranih filmova. U ovom je radu predložen sat obrade romana „Družba Pere Kvržice“ u 4. razredu osnovne škole i to metodom rada u grupi.

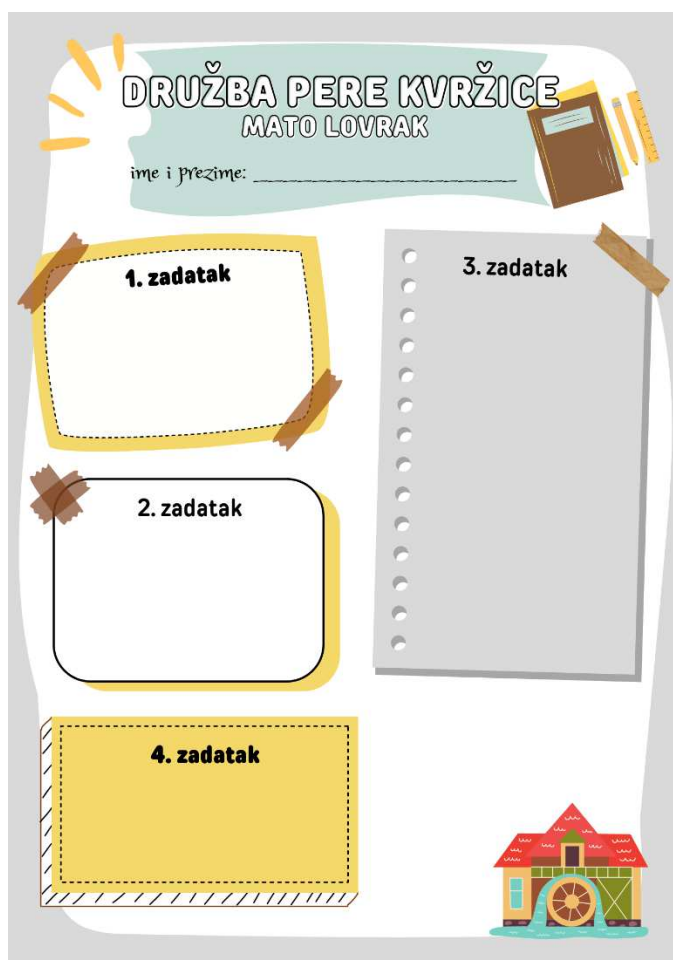
5.4.1. Nastavni sat obrade s elementima školske interpretacije i igre

mjesto	školska knjižnica
trajanje	2 školska sata
priprema materijala	<ul style="list-style-type: none"> - roman „Družba Pere Kvržice“ - radna mjesta za 4 skupine učenika - ispisati radne listiće za svakog učenika - pripremiti i ispisati nastavne listiće sa zadacima, omotati knjige, zalijepiti <i>post-it</i> listiće ili naljepnice - hamer i dvije boje <i>post-it</i> listića za vrednovanje
ishodi na kognitivnom i afektivnom području	<ul style="list-style-type: none"> - surađivati s vršnjacima (osr B.2.4., uku D.2.2.) - razvijati logičko i kreativno mišljenje (uku A.2.3.) - pronalaziti knjigu u knjižničnom katalogu i na policama (ikt A.2.2., ikt C.2.3., ikt D.2.2.) - uočavati obilježja dječjeg romana (HJ B.4.2.) - povezivati sadržaj i temu djela s vlastitim iskustvom (HJ B.4.1.) - vrednovati aktivnosti (uku A.2.4.)

Prije dolaska učenika pripremite radna mjesta za četiri grupe učenika i nazovite ih po bojama papira na kojem ćete im pripremiti zadatke: zeleni, plavi, ružičasti i žuti. Ispod jedne stolice u svakoj skupini zalijepite omotnicu s prvim zadatkom na kojem će pisati boja njihove skupine i što moraju dalje napraviti. Učenike u grupe možete podijeliti s pomoću jednostavnog digitalnog alata [Random Group Generator](https://www.classtools.net/random-group-generator/)⁷. Primjer sadržaja jedne omotnice:

*Dragi učenici, vaša je boja **ZELENA** i svi će vaši zadatci biti na zelenim listićima. Vaš je prvi zadatak da pronađete na policama u knjižnici knjigu Mate Lovraka umotanu u zeleni papir. U knjizi vas čeka sljedeći zadatak.*

Četiri knjige Mate Lovraka trebate omotati u boje prema zadanim grupama, a kad ih učenici pronađu, u njima će se nalaziti radni listići na A4 formatu i to po jedan listić za svakog člana grupe uz uputu da svaki učenik mora imati ispunjen listić na kraju igre.

Slika 6. Radni listić svakog člana grupe na kraju mora biti ispunjen

⁷ Dostupan na poveznici: <https://www.classtools.net/random-group-generator/>.

U prvoj se omotnici uz radni listić nalazi i prvi zadatak. On može biti vezan uz mjesto i vrijeme radnje, glavne likove i književnu vrstu. Nakon zadatka treba uputiti i na mjesto na kojem se krije sljedeći zadatak. Primjerice ovako:

Na radnom listiću u polje predviđeno za 1. zadatak napišite vrijeme i mjesto radnje, nabrojite glavne likove i odredite književnu vrstu. Nakon što se dogovorite i ispunite listiće, riješite zagonetku i otkrijte gdje se krije vaš sljedeći zadatak (ne zaboravite, prepoznat ćete ga po boji svoje grupe).

Zagonetka:

U dom unosim sunce, ali ne popravljam vid; a ipak kad me staviš, možeš gledati kroz zid.

Rješenje vaše zagonetke jest _____ i tamo se negdje nalazi vaš sljedeći zadatak. Potražite ga!

Rješenje je ove zagonetke prozor pa negdje pored prozora pripremite sljedeći zadatak, a za druge grupe rješenja mogu biti sat, ploča ili što drugo u knjižnici. Na tim mjestima postavite omotnice u kojima će se nalaziti sljedeći zadatak i uputa za dalje. Pritom možete *post-it* listićima ili sličnim naljepnicama napraviti putokaz do sljedeće omotnice. Primjer 2. zadatka:

Osmislite pet razloga zašto bi svi učenici trebali pročitati ovaj roman.

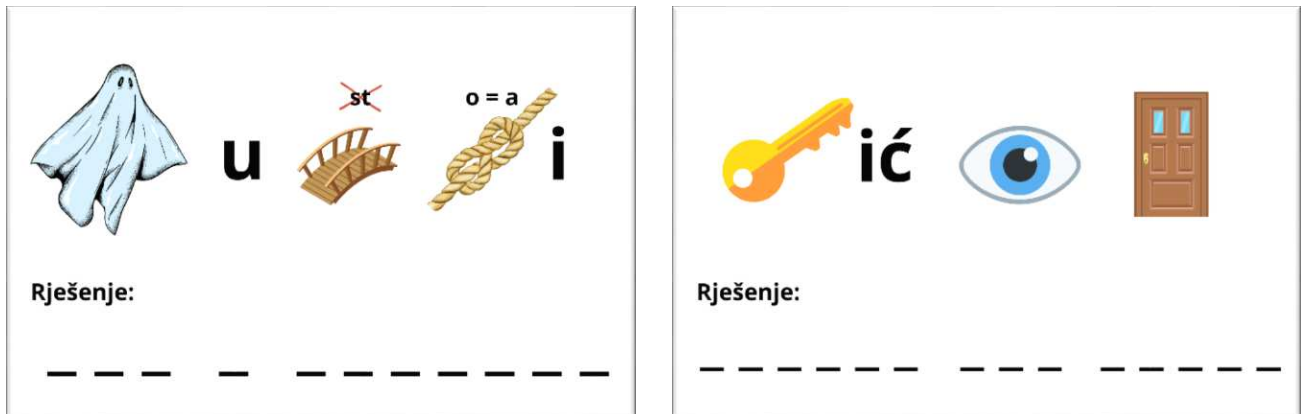
Pratite oznake u svojoj boji i pronaći ćete sljedeći zadatak.

Treći zadatak vezan je za razumijevanje pročitanoa i učenicima treba dati jasnu uputu trebaju li odgovoriti jednom riječju ili cijelom rečenicom. Uz zadatak možete im ponuditi rebus ili osmosmjerku za pomoć pri pronalaženju posljednjeg zadatka. U 3. zadatku možete im postaviti ovakva pitanja:

- 1. Koja je djevojčica bila najbolja slikarica u razredu?*
- 2. Tko je i zašto napustio družbu?*
- 3. Kako je družba zvala mlin?*
- 4. Tko je bio vođa družine dok je Pero bio bolestan?*
- 5. Gdje se uputila družba na početku, umjesto u školu i kako su opravdali svoje kašnjenje?*
- 6. Kako je Pero dobio svoj nadimak?*
- 7. Tko je slučajno pokrenuo mlin?*
- 8. Što je družba učinila s vidrinim krznom?*

Vaš se 4. zadatak nalazi u jednoj knjizi, a koja je to knjiga, otkrit ćete kad riješite rebus. Kada otkrijete naslov knjige, potražite ga u računalnom knjižničnom katalogu i doznajte autora te zatim potražite knjigu na polici.

Učenicima ponudite jednostavne rebuse, a ako se ne znaju služiti knjižničnim katalogom, uputite ih kako će jednostavno pronaći autora tražene knjige.

Slika 7. Primjeri rebusa za knjige „Duh u močvari“ A. Gardaša i „Ključić oko vrata“ N. Pulića

U posljednjoj omotnici uputite učenike neka u predviđeno mjesto za 4. zadatak u nekoliko rečenica objasne što ih je najviše dotaklo u romanu: je li to nečija dobrota, mašta, zloća ili što drugo. Uputite ih neka poslije pregledaju svoje listiće i potpišu se te predaju listiće učiteljici.

Kad učenici riješe sve zadatke, provedite vrednovanje sata s pomoću hamera koji ćete podijeliti na dva dijela. Učenicima podijelite listiće u dvjema bojama: jedna je boja za dio hamera na kojem je simbolom ili riječima napisano da im se sat lektire svidio, a druga je boja listića za dio hamera na kojem je označeno da im se sat nije svidio ili što bi moglo biti bolje. Zamolite učenike da se ne potpisuju na listiće, ali da iskreno napišu svoje mišljenje o satu i zalijepu na odgovarajuće mjesto.

5.5. Grigor Vitez, zbirka pjesama – djelo za cjelovito čitanje u 5. razredu

U Kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovnu se školu propisuje obvezno čitanje triju zbirki pjesama. U drugom ciklusu, odnosno u 3., 4. i/ili 5. razredu obvezno se čita izbor iz poezije Zvonimira Baloga i Grigora Viteza, a u 3. ciklusu, odnosno u 6., 7. ili 8. razredu čita se poezija Dobriše Cesarića. U praksi se najčešće u 5. razredu čitaju pjesme Grigora Viteza, a razlog je tomu tradicijski, odnosno navika. Naime, u prethodnom Nastavnom planu i programu, koji je bio aktualan od 2006. do 2019., Vitezove su pjesme bile

prijedlog u popisu lektire za 5. razred, a Balog se obvezno čitao u 1. razredu („Male priče o velikim slovima“) dok su u 4. razredu kao prijedlog navedene njegove zbirke „Ja, magarac“, „Pusa od Krampusa“ i „Zmajevi ili vukodlaci“.

U ovom se prijedlogu navode pripreme za motivacijski sat lektire, zatim sat, odnosno dvosat obrade djela te prijedlog za sumativnu provjeru. Motivacijski je sat potreban kako bi se učenike uvelo u svijet lirske poezije: „Sve što učenik/učenica nosi u svom duhovnom svijetu i što olakšava komunikaciju s pjesmom aktivira se motivacijom.“ (Rosandić, 2005, str. 311). Dvosat je predviđen kao igra uočavanja riječi i njihova značenja, stvaranja novih pjesama, ali i razvijanja samosvijesti, odgovornosti i samokritičnosti. Ovisno o dogovoru s učiteljem Hrvatskog jezika, može se i ne mora provesti sumativna provjera na kraju procesa obrade s elementima školske interpretacije djela za cjelovito čitanje. Ovom pripremom nije predviđen krasnoslov lirske pjesme, ali uživljeno recitiranje kao snažno djetetovo poniranje u stihove (Rosandić, D. 2005) uvijek je dobrodošla aktivnost nakon školske interpretacije i pripreme za recitiranje.

5.5.1. Motivacijski sat lektire

mjesto	školska knjižnica
trajanje	1 školski sat
priprema materijala	<ul style="list-style-type: none"> - pripremiti nekoliko knjiga iz biblioteke „Vjeverica“ - pripremiti radna mjesta za četiri skupine učenika - pripremiti listiće sa stihovima iz četiriju pjesama za raspored učenika po skupinama - izrezati stihove iz četiriju pjesama - pripremiti nastavne listiće sa zadacima za rad kod kuće
ishodi na kognitivnom i afektivnom području	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati interes za čitanje poezije (HJ B.5.1.) - bogatiti rječnik (HJ A.5.6.) - uočiti obilježja poetskog teksta (HJ B.5.2.) - surađivati u grupi (osr B.2.4.) - razvijati logičko i kreativno mišljenje (uku A.2.3.) - usmeno izražavati dojmove i stavove (HJ B.5.1.) - slušati tekstove i upute (HJ A.5.2.)

Tijek sata

1. uvodni dio sata – 10 minuta

Najavite učenicima da će danas čitati pjesme Grigora Viteza te im prikažite kratak videozapis ili prezentaciju o životu i radu Grigora Viteza. Pokažite im knjige iz biblioteke

„Vjeverica“ čiji je Vitez utemeljitelj i provjerite imaju li i oni koju knjigu iz te biblioteke. Upoznajte učenike s pojmom zbirke i najavite čitanje zbirke pjesama.

2. glavni dio sata – 20 minuta

Najavite učenicima rad u skupinama: pokažite im četiri pripremljena radna mjesta koja imaju u sredini list papira na kojem je naslov pjesme. Objasnite im da će iz šešira izvlačiti po jedan listić na kojem se nalazi stih i naslov pjesme iz koje je stih preuzet te trebaju pronaći i smjestiti se u svoju skupinu. Možete pripremiti stihove iz pjesama: „Dohvati mi, tata, mjesec“, „Kako živi Antuntun“, „Kad bi drveće hodalo“ i „Kakve je boje potok“.

Zatim svakoj skupini predajte omoćnicu u kojoj se nalazi njihova pjesma, ali izrezana na stihove. Njihov je zadatak da pokušaju smisljeno poredati stihove u pjesmu. Nakon toga zaokružuju glavni motiv ili glavne motive te ispisuju temu pjesme. Kako bi uvježbali razumijevanje stilskih izražajnih sredstava, možete svakoj grupi zadati zadatak da na temelju izdvojenih motiva osmisle slikovitu i poetičnu/duhovitu personifikaciju, onomatopeju, epitet i usporedbu. Ako ne znaju značenje koje riječi, uputite ih na rječnik hrvatskog jezika u tiskanom i mrežnom izdanju.

Rad u grupi ograničite na desetak minuta, a zatim članovi grupe objašnjavaju drugim grupama koji su im bili glavni motivi i čitaju osmišljena stilska izražajna sredstva. Zatim izražajno čitaju svoju pjesmu, a nakon toga im pročitajte originalnu Vitezovu pjesmu te ih usmjerite na to da pronađu razlike i komentiraju koja im je varijanta bolja.

3. završni dio sata – 10 minuta

Najavite učenicima da će kod kuće pročitati zbirku pjesama Grigora Viteza i podijelite im nastavni listić sa zadacima ili ga učitajte u razrednu grupu na mreži (u Teams, Jammer i sl.). Pročitajte im sve zadatke i ukratko komentirajte.

Dragi učenici, pročitajte sve pjesme iz zbirke pjesama Grigora Viteza, izaberite 4 vama najdraže i u bilježnicu iz Hrvatskog jezika napišite:

1. urednim rukopisom i kemijskom olovkom (ili nalivperom) **prepišite 4 najljepše pjesme** i to svaku na svoju stranicu (možete i na bijeli papir pa zalijepite u bilježnicu)
2. svaku prepisanu pjesmu **ilustrirajte** u skladu s pjesničkim slikama
3. svakoj prepisanoj pjesmi odredite: temu, motive, broj strofa, stilska izražajna sredstva ako ih ima: epitet, personifikaciju, usporedbu i onomatopeju
4. za svaku prepisanu pjesmu napišite u jednoj rečenici zašto ste je odabrali.

Slika 8. Upute za rad kod kuće - za samostalno čitanje izbora iz poezije Grigora Viteza

5.5.2. Blok-sat obrade djela za cjelovito čitanje s elementima školske interpretacije

mjesto	školska knjižnica
trajanje	2 školska sata
priprema materijala	<ul style="list-style-type: none"> - za 1. aktivnost pripremiti nastavne listiće s tablicom za vršnjačko vrednovanje prema broju učenika (najbolje je list formata A4) - za 2. aktivnost pripremiti jedan hamer i izrezati nastavne listiće sa slovima abecede - škare, ljepilo (više komada)
ishodi na kognitivnom i afektivnom području	<ul style="list-style-type: none"> - govoriti u skladu sa zadanom temom te izražavati osjećaje i mišljenje (HJ A.5.1.) - vršnjački vrednovati prema zadanim kriterijima (HJ A.5.3.) - argumentirati izbor najljepših riječi (HJ A.5.1.) - surađivati u radu u grupi (osr B.2.4.) - literarno se izražavati (HJ B.5.1., HJ B.5.4.)

Tijek sata:

1. uvodni dio sata

Na početku sata provjerite dojmove nakon čitanja pjesme, a to možete učiniti i putem digitalnog alata Mentimeter na način da učenici skeniraju QR kod ako imaju tablete ili

mobitele. Kako bi dojmovi bili zanimljiviji, možete ih upitati da upišu osjećaje ili misli koje su im se javljale tijekom čitanja.

2. glavni dio sata

1. aktivnost: Vršnjačka procjena

Provjerite jesu li svi učenici riješili zadatke za izradu kod kuće i najavite im da će sada oni procjenjivati jedni druge. Usmjerite učenike da vršnjačko vrednovanje ne znači procjena prema prijateljstvu, nego prema zadanim kriterijima. Projicirajte im i objasnite kriterije vrednovanja prema tablici:

PJESMA 2 – lijepo, uredno i točno napisana 1 – točno prepisana, samo može malo urednije 0 – ili je baš neuredno ili ima pogrešaka			
ILUSTRACIJE 2 – lijepo i povezane s pjesmom 1 – lijepo 0 – trebalo se više potruditi oko crtanja			
TRUD 2 – uloženo puno truda 1 – uloženi trud 0 – ne vidi se trud			
Savjet za autora			
Ime ocjenjivača			
Ukupno bodova			

Pročitajte svaki kriterij i oprijemite kako bi bolje razumjeli kako napisati savjet za autora:

PJESMA 2 – lijepo, uredno i točno napisana 1 – točno prepisana, samo može malo urednije 0 – ili je baš neuredno ili ima pogrešaka	<i>2</i>		
ILUSTRACIJE 2 – lijepo i povezane s pjesmom 1 – lijepo 0 – trebalo se više potruditi oko crtanja	<i>1</i>		
TRUD 2 – uloženo puno truda	<i>1</i>		

1 – uloženi trud 0 – ne vidi se trud			
Savjet za autora	<i>Pokušaj ljepše pisati. Malo se potrudi oko ilustracija.</i>		
Ime ocjenjivača	<i>Maja Majić</i>		
Ukupno bodova	4		

Zatim učenicima podijelite po jednu bilježnicu vršnjaka u kojoj će vrednovati zadatke. Pritom ih usmjeravajte i provjerite jesu li se potpisali. Objasnite im da svojim potpisom preuzimaju odgovornost za vrednovanje, a savjetom pomažu vršnjaku da sljedeći put još uspješnije izradi zadatak. Kad završe, učenici vraćaju bilježnicu i dobivaju novu sve dok ne ispune predviđena mjesta u tablici. U slučaju da učenici još nisu provodili vršnjačko vrednovanje na takav način, jednostavnije je da svaki učenik u svoju bilježnicu zalijepi listić za vrednovanje pa učenik koji vrednuje izravno upisuje u listić u bilježnici, ali tada može doći do ujednačavanja bodova. Ako su već na sličan način provodili vršnjačko vrednovanje, kad svi učenici ispune i posljednji stupac u svojim listićima, zamolite ih da izrežu stupce (najbolje da im demonstrirate) te zadrže prvi stupac, ovaj na kojem su kriteriji vrednovanja i zalijepi ga na lijevi kraj bilježnice, a ostale daju vlasnicima bilježnice, koji će zalijepiti vrednovanje pokraj prvog stupca. Tako će imati u bilježnici kriterije vrednovanja i vršnjačku procjenu svojeg rada.

Razgovarajte s učenicima o tome kako su se osjećali dok su vrednovali tuđe radove i jesu li iznenađeni bodovanjem i savjetima koje su dobili. Katkad će biti i nezadovoljnih učenika koji će smatrati da njihov trud nije primjereno vrednovan pa je uputno usmjeravati razgovor.

2. aktivnost: Najljepše riječi iz pjesama Grigora Viteza

Nakon osvrta na vršnjačko vrednovanje slijedi rad u grupama. Učenici se mogu i sami podijeliti u interesne skupine, a možete ih podijeliti i prema izabranim najljepšim pjesmama, omiljenoj divljoj životinji, godišnjem dobu i sl. Svakoj grupi treba dati listiće sa slovima abecede i to tako da svaka grupa dobije podjednak broj slova. Zadatak im je da pronađu najljepše riječi u pjesmama Grigora Viteza koje započinju tim slovom i kad se slože, na karticu napišu riječ i zalijepi na hamer. Na temelju izdvojenih najljepših riječi svaka grupa

osmišljava duhovitu ili pejzažnu lirsku pjesmu. One najuspješnije mogu se izložiti na panou. Rezultat je ove aktivnosti hamer na kojem je napisana abeceda najljepših riječi iz pjesama Grigora Viteza. Hamer se može izložiti u školskoj knjižnici, učionici Hrvatskoga jezika ili na školskom hodniku, a može se iskoristiti u daljnjem poučavanju kao motivacija na stvaranje i učenje o poeziji, značenju riječi i sl.

3. završni dio sata

Na kraju sata provedite vrednovanje putem metode 3 – 2 – 1 na način da učenici navedu i obrazlože tri osjećaja vezana uz pjesme Grigora Viteza, dva primjera stilskih figura i jedno pitanje u prenesenom značenju.

5.5.3. Prijedlog za sumativnu provjeru

Prema dogovoru s predmetnim učiteljem na temelju pročitane i interpretirane zbirke pjesama Grigora Viteza može se provesti i sumativna provjera usvojenosti znanja iz Hrvatskoga jezika. Učenicima se treba omogućiti predložak s pjesmom i zadacima, a ovisno o broju učenika u razredu, mogu se pripremiti zadatci na temelju dvije ili tri pjesme. Provjerom se ispituje razumijevanje doslovnoga značenja i organizacije pjesama prema Barrettovoj taksonomiji čitanja s razumijevanjem i primjena ključnih pojmova vezanih uz ishod B.5.2. u Kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik (onomatopeja, personifikacija, epitet, usporedba i sl.). U nastavku je prijedlog takve provjere.

Grigor Vitez
Zimski vjetar
Huuu! Otvori!
Hoću ući!
Ima li tkogod živ u kući?
Dajte, kraj peći da se zgrijem,
Barem skraja,
I malo kruha
I da pijem
Topla čaja!
Zima je vani ljuta, ljuta,
Trebala cipela i kaputa...
Tako na vrata lupa,
Stenje,
Kroz bravu viri,
Na krov se penje,
I, sav bijel od snijega piri, piri...
Snijegom zatrpala grmlje, put...
Vidi se da je strašno ljut.
Ujutro nigdje mu stopa nema –
Svud je bjelina snježna, nijema.

Pozorno pročitaj pjesmu „Zimski vjetar“ Grigora Viteza i odgovori na pitanja.

1. Tko je u pjesmi *strašno ljut* i *snijegom zatrpava grmlje i put*?
2. Koje je stilsko izražajno sredstvo upotrijebio pjesnik u izrazu *strašno ljut*?
3. Prepiši iz pjesme dvije onomatopeje.
4. Prepiši iz zadnje strofe dva epiteta.
5. Zamisli da je vjetar čovjek. Koje bi ljudske osobine imao? Navedenu osobinu potvrdi stihom iz pjesme.
6. Prepiši iz pjesme tražene pjesničke slike: vizualnu (doživljenu osjetilom vida) i auditivnu (doživljenu osjetilom sluha).

Slika 9. Nastavni listić sa zadacima za sumativnu provjeru razumijevanja pjesme "Zimski vjetar" (izradila: I. Randić Đorđević)

U prvom se zadatku za provjeru razumijevanja pjesme „Zimski vjetar“ traži povezivanje naslova i sadržaja (odgovor: vjetar), 2., 3. i 4. zadatak vezani su za prepoznavanje stilskih izražajnih sredstava. Peti je zadatak najteži jer od učenika zahtijeva zamišljanje i argumentiranje, zato ga treba vrednovati s dva boda. U 6. zadatku traži se prepoznavanje cjelovitih pjesničkih slika pa se predlaže da taj zadatak nosi 3 boda: po jedan za prepoznatu pjesničku sliku i jedan za cjelovito prepisanu pjesničku sliku. Uz 11 bodova na temelju točnih rješenja, učenička se rješenja mogu vrednovati dodatnim dvama bodovima za pravopisnu, i gramatičku točnost.

Grigor Vitez
Staza

Kroz voćnjak mala staza vodi,
Njom često jedno dijete hodi.

Tapkaju sitno nožice lake,
Idu po priču kod svoje bake.

U proljeće je staza meka
I jedva male korake čeka.

Kad kiša lije, staza plače,
Ko napušteno malo mače.

Kad žuto lišće po njoj pljušti,
Onda staza šušti, šušti.

A kad sniježak po njoj sipi
Onda staza škripi, škripi.

Pozorno pročitaj pjesmu „Staza“ Grigora Viteza i odgovori na pitanja.

1. Izreci temu pjesme jednom rečenicom.
2. Napiši osnovni motiv u prvoj i zadnjoj kitici.
3. Koja su godišnja doba prikazana u petoj i šestoj kitici? Dokaži tvrdnju stihovima.
4. Prepiši iz pjesme tražena stilska izražajna sredstva: a) onomatopeju i b) personifikaciju.
5. Prepiši punom rečenicom točan odgovor.
Zašto dijete malom stazom ide baki?
 - a. Ide baki na kolače.
 - b. Želi vidjeti djeda.
 - c. Ide kako bi mu baka ispričala priču.
 - d. Želi pojesti čaj i kekse.

Slika 10. Nastavni listić sa zadacima za sumativnu provjeru razumijevanja pjesme "Staza" (izradila: I. Randić Đorđević)

Prvi zadatak vezan je za uočavanje teme i njezino izricanje rečenicom te se boduje s dva boda. Drugi je zadatak vezan za uočavanje glavnog motiva dok je 3. zadatak otežan zahtjevom za argumentacijom, stoga nosi 4 boda: po dva za točno imenovanje godišnjih doba i za stihove koji će to dokazati. Četvrti je zadatak vezan uz stilska izražajna sredstva, a u 5. se traži razina zaključivanja na temelju čitanja, stoga taj zadatak nosi dva boda: jedan za točan odgovor i drugi za uobličavanje odgovora u rečenicu. Uz dva boda za pravopis i gramatiku, ukupno je moguće ostvariti 13 bodova pa se predlaže sljedeća bodovna ljestvica: 90 % za ocjenu odličan (12 i 13 bodova), 76 % za ocjenu vrlo dobar (10 i 11 bodova), 61 % za ocjenu dobar (8 i 9 bodova) te 50 % za ocjenu dovoljan (6 i 7 bodova)⁸.

⁸ Postotne vrijednosti (90 % za odličan, 76 % vrlo dobar, 61 % dobar i 50 % dovoljan) temelje se na revidiranim mjerilima vrednovanja u nastavnom predmetu Hrvatski jezik koji je dogovorilo Županijsko stručno vijeće učitelja Hrvatskoga jezika Primorsko-goranske županije (istok).

5.5.4. Fotogalerija ueničkih radova

Slika 11. Uenički radovi nastali kod kuće - izbor najboljih pjesama, prijepis i ilustracija

PJESMA 2 – lijepo, uredno i točno napisana 1 – točno prepisana, samo može malo urednije 0 – ili je baš neuredno ili ima pogreška	2	2	2	2
ILUSTRACIJE 2 – lijepo i povezane s pjesmom 1 – lijepo 0 – trebalo se više potruditi oko crtanja	2	2	2	2
TRUD 2 – uloženo puno truda 1 – uloženi trud 0 – ne vidi se trud	2	2	2	2
Savjet za autora Nastavi tak lijepo i uredno pisati, Crtanje ti je za svaku pohvalu. 😊		Zaljubljen	Uredno i lijepo. Bravo!	Uredno
Ime ocjenjivača		✓ aut. ina	11 11 11	11 11
Ukupno bodova	6	6	6	6

Slika 12. Vršnjačka procjena rada kod kuće

Slika 13. Abeceda najljepših riječi iz pjesama Grigora Viteza

5.6. Ivana Brlić-Mažuranić: „Priče iz davnine“ – djelo za cjelovito čitanje u 6. razredu

„Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić odavno su kanon hrvatske književnosti za djecu i mlade, a u popisu lektire nalaze se punih 70 godina⁹. U Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik „Priče iz davnine“ predviđene su za čitanje u 3. odgojno-obrazovnom ciklusu, odnosno u 6., 7. ili 8. razredu. Zahtjevan i maštovit rječnik prepun arhaizama, aorista, pluskvamperfekta, imperfekta i drugih izazovnijih jezičnih oblika razlog su zašto mnogi učitelji pristupaju „Pričama iz davnine“ u 7. ili 8. razredu. Međutim, još uvijek mnogi učitelji razredne nastave čitaju s učenicima priče „Šuma Striborova“ i „Regoč“ jer su se te dvije priče prema Nastavnom planu i programu čitale kao obavezna lektira u 4. razredu dok su se preostale iz zbirke čitale u 6. razredu. To je ujedno razlog zašto se ovom pripremom predviđa čitanje u 6. razredu. Priprema obuhvaća suradnju školskog knjižničara i učitelja Hrvatskoga jezika u oblikovanju motivacijskog sata za čitanje te nekoliko prijedloga za učenike koji žele više.

⁹ Prema Nacrtu nastavnog plana i programa za četverogodišnje i šestogodišnje škole i niže razrede osmogodišnje škole iz 1953. godine (Beljo, A. 2015).

5.6.1. Motivacijski sat lektire

mjesto	školska knjižnica
trajanje	2 školska sata
priprema materijala	- knjiga „Priče iz davnine“ - pripremiti pozivnice za čajanku - urediti prostor u knjižnici za organizaciju čajanke (kuhalo za vodu, čaj, voda, keksići i sl.) - pripremiti izložbu knjiga i slikovnica vezanu za Ivanu Brlić-Mažuranić
ishodi na kognitivnom i afektivnom području	- razgovarati na zadanu temu (HJ A.6.1., osr B.3.2.) - razvijati logičko i kreativno mišljenje (uku A.3.3., uku A.3.4.) - slušati tekst i uočavati njegova obilježja (HJ A.6.2., HJ B.6.2.) - preuzeti odgovornost za svoj rad (uku A.3.2., osr B.3.2.)

1. aktivnost: Čajanka s Ivanom

Motivacijski sat lektire može se organizirati kao čajanka s Ivanom Brlić-Mažuranić. Prije susreta s učenicima može se postaviti izložba knjiga Ivane Brlić-Mažuranić. Ako postoji mogućnost, bilo bi najbolje da koja učenica 7. ili 8. razreda odjene prigodnu haljinu, stavi šešir i nauči podatke o Ivani kako bi je mogla odglumiti, ali ulogu književnice može preuzeti i učiteljica Hrvatskoga jezika ili knjižničarka. Glumica koja glumi Ivanu, dočekuje učenike u knjižnici, pozdravlja ih i predstavlja im se kao književnica postavljajući im pitanja o tome znaju li štogod o njoj, kako se osjećaju i jesu li već bili pozvani na čajanku. Objašnjava im da se nekad u salonima raspravljalo o kulturi, politici, umjetnosti i da se pritom valja pridržavati kulture ponašanja.

Ivana pripovijeda učenicima kako su nastajale njezine priče i pita ih što misle o imenima likova te kako zamišljaju diva Regoča, zločeste male bjesove i zlobnog Bjesomara; kakva je to orijaška zmija ili ptica. Provjerava znaju li kako izgleda vatra koja pucketa na ognjištu, a može im i prikazati prigodan videozapis te objasniti tko su Domaći i Malik Tintilinić. Zatim učenici dobiju čaj i keksiće pa slušaju Ivanu kako im prepričava priču „Šuma Striborova“. U nekoliko navrata zastane s prepričavanjem i pita učenike što misle da će se dalje dogoditi i na temelju čega to zaključuju. Na kraju učenici uočavaju poruku priče, dijele likove na one koji su nositelji pozitivnih osobina i na one koji predstavljaju negativne osobine.

2. aktivnost: Zadatci

Objasnite učenicima da će samostalno pročitati preostale priče iz zbirke „Priče iz davnine“ te izraditi zadatak koji će predstaviti razredu. Zadatke mogu raditi samostalno ili u paru, a u nastavku je prijedlog takvih zadataka.

Zadatci za samostalan rad

1. Pročitaj sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremi usmeno izlaganje u trajanju od 2 minute. U zadanom vremenu trebaš na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način navesti **poruke ili mudre misli** iz svake priče. Ne zaboravi, na početku se trebaš predstaviti i objasniti koji je tvoj zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
2. Pročitaj sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremi usmeno izlaganje u trajanju od 2 minute. U zadanom vremenu trebaš na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **navesti glavne likove koji su nositelji pozitivnih osobina.** Ne zaboravi, na početku se trebaš predstaviti i objasniti koji je tvoj zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
3. Pročitaj sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremi usmeno izlaganje u trajanju od 2 minute. U zadanom vremenu trebaš na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **navesti glavne likovi koji predstavljaju ljudske mane i negativne osobine.** Ne zaboravi, na početku se trebaš predstaviti i objasniti koji je tvoj zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
4. Pročitaj sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremi usmeno izlaganje u trajanju od 2 minute. U zadanom vremenu trebaš na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način predstaviti čudesan **jezični svijet, zastarjele izraze i neobične riječi.** Zamisli da si ti čuvar riječi i svojim izlaganjem trebaš publiku uvjeriti da ti trebaju pomoći očuvati jezični svijet Ivane Brlić Mažurani. Ne zaboravi, na početku se trebaš predstaviti i objasniti koji je tvoj zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
5. Pročitaj sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremi usmeno izlaganje u trajanju od 2 minute. U zadanom vremenu trebaš na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **osmisliti zagonetke i pitalice kojima ćeš provjeriti koliko su pažljivo čitali djelo.** Primjerice: komu se možete umiliti ako vlat na travčici ispravite ili stablu pomognete? (djedu Neumijki). Zamisli da si voditelj zabavnoga kviza. Ne zaboravi, na početku se trebaš predstaviti i objasniti koji je tvoj zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenosti i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
6. Pročitaj sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremi usmeno izlaganje u trajanju od 2 minute. U zadanom vremenu trebaš na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **postati Potjeh koji će stvaralački prepričati priču „Kako je Potjeh tražio istinu“.** Zamisli da su tvojoj publici priču već ispričali bjesovi i sad ti moraš uvjeriti publiku da si ti pozitivac, a ne oni! Ne zaboravi, na početku se trebaš predstaviti i objasniti koji je tvoj zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!

7. Pročitaj sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremi usmeno izlaganje u trajanju od 2 minute. U zadanom vremenu trebaš na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **osmisliti i izložiti jelovnik za svaku priču**. Zamisli da si najbolji kuhar na svijetu i razmisli što bi likovi iz priča voljeli, što bi im se svidjelo i što su zaslužili pojesti. Svoj jelovnik argumentiraj na zanimljiv način! Ne zaboravi, na početku se trebaš predstaviti i objasniti koji je tvoj zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
8. Pročitaj sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić (osim „Šume Striborove“ i „Regoča“) i pripremi video/audio snimak u trajanju od 2 minute. U zadanom vremenu trebaš na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **reklamirati „Priče iz davnine“ kao turističku turu po svojem zavičaju**. Neka tvoj uradak bude originalan, duhovit i zabavan. Ne zaboravi, na početku se trebaš predstaviti i objasniti koji je tvoj zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
9. Pročitaj sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić (osim „Šume Striborove“ i „Regoča“) i pripremi izlaganje u trajanju od 2 minute. U zadanom vremenu trebaš na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **predstaviti „Priče iz davnine“ u obliku tajne skrivene u škartočiću (papirnoj vrećici)**. Osmisli za svaku priču nekoliko važnih predmeta koje ćeš staviti u neproziran *škartoc*. Zatim na izlaganju objasni zašto si odabrao svaki predmet. Neka tvoj uradak bude originalan, duhovit i zabavan. Ne zaboravi, na početku se trebaš predstaviti i objasniti koji je tvoj zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!

Zadatci za rad u paru

1. Pročitajte sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremite usmeno izlaganje u trajanju od 3 minute. U zadanom vremenu trebate na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **postati Palunko i njegova žena te stvaralački prepričati/odglumiti priču „Ribar Palunko i njegova žena“**. Zamislite da su vašoj publici priču već ispričale morske sirene i vi sad morate uvjeriti publiku da ste vi pozitivci, a ne oni! Ne zaboravite, na početku se treba predstaviti i objasniti zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
2. Pročitajte sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremite usmeno izlaganje u trajanju od 3 minute. U zadanom vremenu trebate na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **postati Zatočnica i Relja te stvaralački prepričati/odglumiti priču „Bratac Jaglenac i sestra Rutvica“**. Morate uvjeriti publiku da ste vi pozitivci i pridobiti ih svaka na svoju stranu! Ne zaboravite, na početku se treba predstaviti i objasniti zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
3. Pročitajte sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremite usmeno izlaganje u trajanju od 3 minute. U zadanom vremenu trebate na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **postati Olehban i Mokoš te stvaralački prepričati/odglumiti priču „Sunce djever i Neva Nevičica“**. Morate uvjeriti publiku da ste vi pozitivci i pridobiti ih svaka na svoju stranu! Ne zaboravite, na početku se treba predstaviti i objasniti zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!

4. Pročitajte sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremite usmeno izlaganje u trajanju od 4 minute. U zadanom vremenu trebate na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **postati Jagor i zla maćeha te stvaralački prepričati/odglumiti priču „Jagor“**. Morate uvjeriti publiku da ste vi pozitivci i pridobiti ih svaki na svoju stranu! Ne zaboravite, na početku se treba predstaviti i objasniti zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!
5. Pročitajte sve „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić i pripremite radijsku emisiju u trajanju od 4 minute. U zadanom vremenu trebate na zanimljiv, dinamičan i samouvjeren način **predstaviti sve priče i to tako da jedan ima ulogu voditelja, a drugi može izabrati koji će lik iz Priča predstavljati**. Morate zabaviti publiku, informirati je i pridobiti da pročitaju djelo! Ne zaboravite, na početku se treba predstaviti i objasniti zadatak. Ocjenjivat će se kvaliteta napravljenog zadatka, pridržavanje zadanog vremena, uživljenost i usmeno izražavanje. Sva su sredstva medijskog uvjeravanja dopuštena!

Pri odabiru zadatak učenicima treba točno najaviti za koji dan moraju pripremiti svoje izlaganje, a pritom obratite pozornost na to da bi bilo dobro planirati održavanje izlaganja tijekom više dana kako ne bi došlo do zasićenja. Na taj način na istom se satu Hrvatskoga jezika mogu održati izlaganje i gradivo vezano uz predmet, primjerice učenik izlaže o neobičnom jezičnom svijetu (4. zadatak) i to se može povezati s obradom glagolskih načina ili uvježbavanjem glagolskih vremena.

5.6.2. Za učenike koji žele više

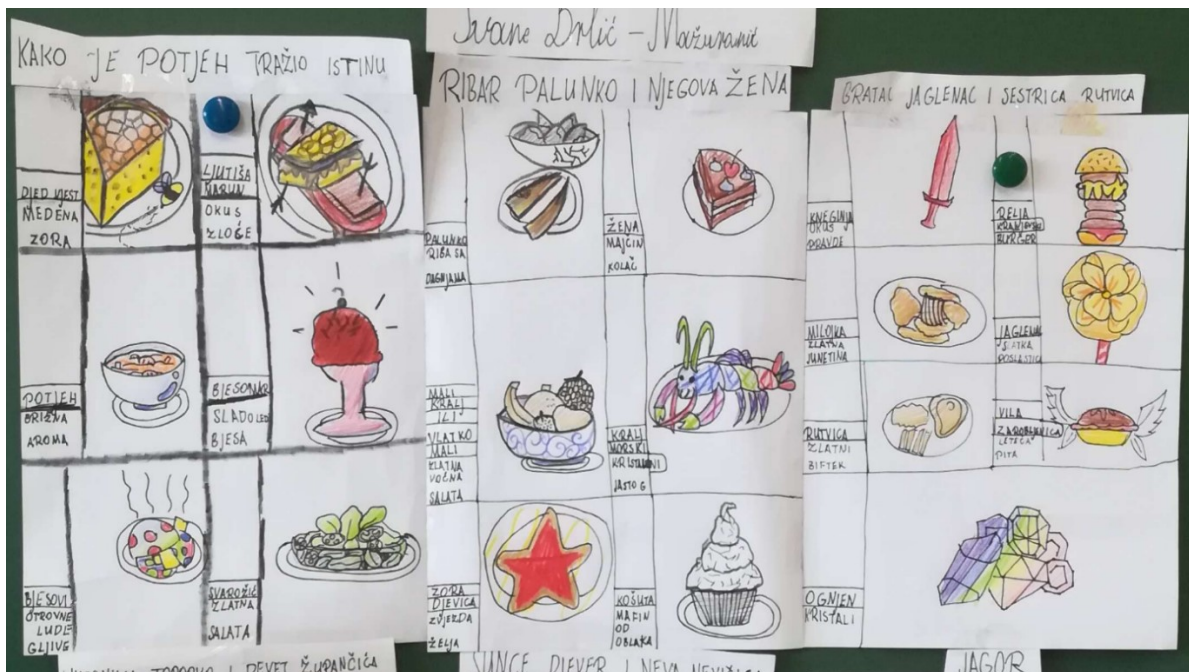
Skupina učenika zainteresirana za izradu stripa može pogledati strip o Ivani Brlić-Mažuranić te izraditi svoj strip na temelju jedne ili više priča iz zbirke „Priče iz davnine“. Pritom mogu odabrati žele li crtati strip ili će ga izraditi u digitalnom alatu kao što je Pixton ili ToonDoo ili koji drugi. Ako još nisu učili, uputite učenike u izražajna sredstva stripa te ih potaknite da podijele odgovornost u grupi kako bi uspješnije surađivali. Izrađen strip bilo bi dobro podijeliti na mrežnoj stranici škole kako bi potaknuli i druge učenike na stvaralaštvo.

Skupina učenika zainteresirana za glumu i scenske improvizacije može dramatizirati priču po izboru ili osmisлити scenarij za originalnu priču u kojoj će se pojavljivati likovi i događaji iz „Priča iz davnine“. Potaknite učenike na podjelu zadataka: neka jedan učenik bude redatelj, jedan scenarist, jedan kostimograf, jedan neka odabere glazbu, a svi bi trebali imati ulogu u drami. Kada uvježbaju, svoju predstavu mogu izvesti u razredu, na sastancima roditelja ili učiteljskog vijeća i sl.

Učenci koji žele više, mogu proučiti mrežnu stranicu [Centra za posjetitelje Ivanina kuća bajke¹⁰](https://www.ivaninakucabajke.hr/hr/) te osmisлити ponudu turističke agencije iz svojeg mjesta koja će obuhvatiti posjet Centru uz kulturne, geografske i povijesne znamenitosti na putu od mjesta u kojem učenici žive do Centra.

Slika 14. Djevojčice iz OŠ Kostrena u ulozi Ivane Brlić-Mažuranić

Slika 15. Dio jelovnika "Priča iz davnine" – učenički rad

¹⁰ Mrežna stranica Centra za posjetitelje Ivanina kuća bajke dostupna je na poveznici: <https://www.ivaninakucabajke.hr/hr/>.

5.7. Pavao Pavličić: „Trojica u Trnju“ – djelo za cjelovito čitanje u 7. razredu

Roman „Trojica u Trnju“ Pavla Pavličića nalazi se na popisu obveznih književnih tekstova za cjelovito čitanje u Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za učenike 3. odgojno-obrazovnog ciklusa, odnosno za učenike 6., 7. ili 8. razreda. To je prvi u nizu romana u kojima dječaci Hrvoje, Braco i Tut istražuju i pomažu pri rješavanju kriminalističkih aktivnosti poput krađa, otmica, prevara i sl. Roman mogu čitati i učenici 6. razreda, ali s obzirom na to da je u 7. razredu ishod B. 7. 2. iz Hrvatskog jezika vezan uz kriminalistički roman, oblikovan je motivacijski sat u školskoj knjižnici kao priprema za samostalno čitanje. Pritom se ostvaruju ishodi vezani uz međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj i Učiti kako učiti.

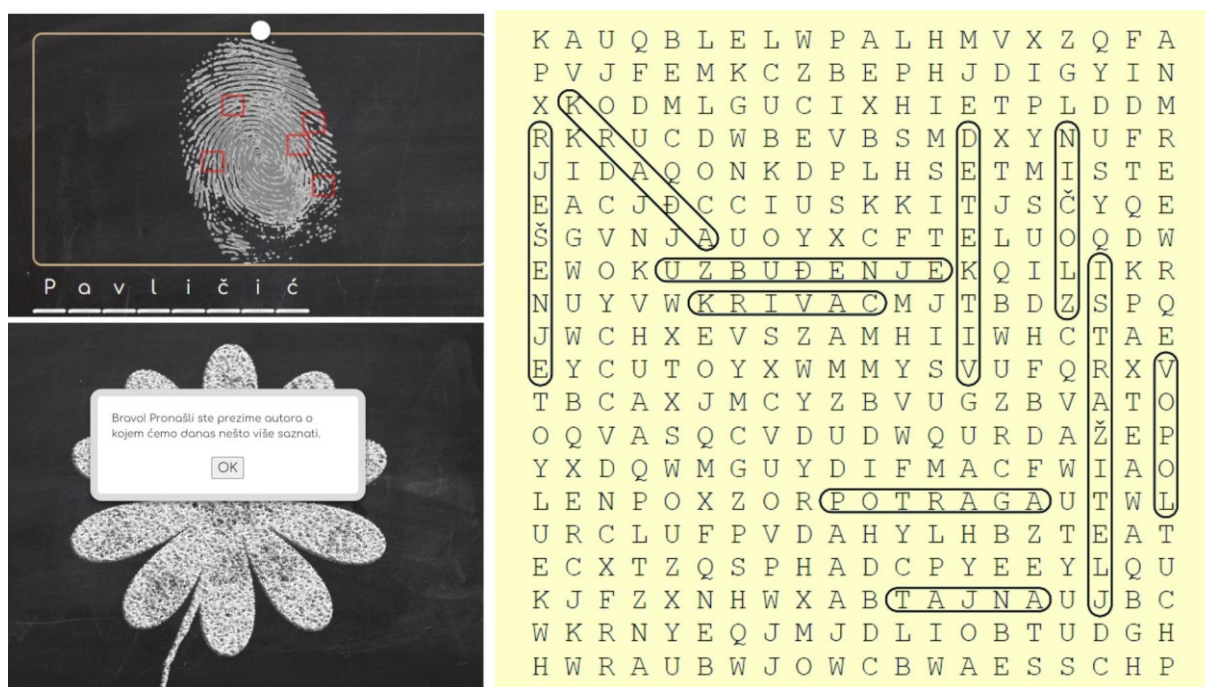
5.7.1. Motivacijski sat lektire

mjesto	školska knjižnica
trajanje	1 školski sat
priprema materijala	- djelo „Trojica u Trnju“ - za 1. aktivnost potrebno je odabrati knjige kriminalističke tematike, pripremiti omotnice sa zadacima, izraditi rebuse i pripremiti <i>online</i> igre - za 2. aktivnost potrebno je ispisati nastavne listiće za učenike
ishodi na kognitivnom i afektivnom području	- razvijati suradničko učenje (osr B.3.4.) - predviđati na temelju aktivnosti i razvijati logičko i kritičko mišljenje (uku A.3.4.) - uočiti obilježja kriminalističkog romana (HJ B.7.2.) - samostalno se koristiti digitalnom tehnologijom (ikt A.3.1.)

1. aktivnost: Potraga za blagom u školskoj knjižnici

Na motivacijskom satu u knjižnici učenicima najavite igru potrage. Podijelite ih u grupe (po troje ili četvero učenika) i zadajte im igru potrage u kojoj će cilj biti da svaka grupa pronađe jednu od sljedećih knjiga: „Trojica u Trnju“ P. Pavličića, roman Agathe Christie, „Miron u škripcu“ A. Gardaša, „Gdje je Beata“ Jasminke Tihi-Stepanić, „Sherlock Holmes: Grimizna istraga“ ili koji drugi roman A. Connana Doylea, roman iz edicije edukativnih dječjih krimića izdavača Alca Script („Leonardo da Vinci i kradljivac slika“ A. Benn ili „Galileo Galilei i prokletstvo astronoma“ J. Bruecka ili koji drugi) ili neki drugi kriminalistički roman koji se nalazi u knjižničnom fondu.

Svakoj grupi pripremite omotnicu s nekoliko zadataka. Prvi zadatak neka bude jednostavan rebus čije rješenje može biti koji od ključnih pojmova: kriminalistički roman, istražitelj, detektiv, zločin, potraga i sl. Drugi zadatak može biti poveznica putem QR koda na igru vješala ¹¹ čije će rješenje biti prezime autora. Treći zadatak može biti osmosmjerka ¹² u kojoj će učenici pronaći deset povezanih pojmova, a kad ih pronađu, dobit će naslov romana koji trebaju pronaći na polici.

Slika 16. S pomoću jednostavnih digitalnih alata lako se mogu pripremiti igre pogađanja i pronalaženja ključnih pojmova

Kada sve grupe pronađu knjige, potaknite ih na predviđanje teme na temelju naslova i provedenih aktivnosti. Potaknite učenike na to da promisle koje bi kriminalističke aktivnosti mogao prikazivati roman namijenjen mladim čitateljima i aktualizirajte ideje vezano uz ljudska prava i trodiobu vlasti.

2. aktivnost: Nastavni listić za rad kod kuće

Ovisno o dogovoru s učiteljem Hrvatskoga jezika, učenici mogu zajednički na satu pročitati ulomak iz romana „Trojica u Trnju“ Pavla Pavličića i interpretirati ga na razini školske interpretacije, ali s obzirom na primjerenost dobi učenika, mogu i u potpunosti samostalno pročitati roman s razumijevanjem. Ovom je pripremom predviđeno samostalno

¹¹ Igra vješala može se izraditi u digitalnom alatu LearningApps na poveznici: <https://learningapps.org/create?new=45#preview>

¹² Osmosmjerka se može izraditi u digitalnom alatu na poveznici: <https://wordsearchlabs.com/>.

čitanje nakon motivacijskog sata lektire uz nastavi listić koji učenici trebaju donijeti ispunjenog na sat obrade lektire. Nastavni je listić u nastavku.

Naslov romana: _____

Kratka bilješka o piscu: _____

Ime i prezime: _____

Književna vrsta: _____

Književni rod: _____

Glavni likovi: _____

Sporedni likovi: _____

Mjesto i vrijeme radnje: _____

Nabroji motive iz romana na temelju kojih možemo zaključiti da je riječ o kriminalističkom romanu. _____

Izaberi koji bi lik iz romana želio biti i povezanim tekstom u najmanje sedam rečenica objasni zašto je taj lik tvoj izbor.

Osmisli pet razloga za čitanje ove knjige i kreativno ih predstavi.

- ①
- ②
- ③
- ④
- ⑤

Napiši fabulu romana, a zatim iz uvoda odaberi jedan događaj i napiši vijest o tom događaju na poledinu listića. Piši vijest kako bi mogla biti objavljena na internetskom portalu.

Slika 17. Nastavni listić za roman "Trojica u Trnju" Pavla Pavličića za rad kod kuće

Posljednji se zadatak, onaj u kojem se od učenika zahtijeva da napišu fabulu romana te vijest o događaju iz uvodnog dijela, diferencira pa će tako neki učenici pisati vijest o kojem događaju iz uvoda, drugi iz zapleta, treći iz raspleta itd.

5.8. Siniša Glavašević, „Priče iz Vukovara“ – djelo za cjelovito čitanje u 8. razredu

„Priče iz Vukovara“ Siniše Glavaševića predviđene su za čitanje u 3. ciklusu, odnosno u 6., 7. ili 8. razredu. Zbog zahtjevnosti, metaforičnosti i okolnosti u kojima su nastale, primjerene su učenicima 8. razreda koji u sklopu nastavnoga predmeta Povijest uče o Domovinskom ratu.

Većina osnovnih škola prigodno obilježava spomen na Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata te Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje 18. studenoga pa se često upravo u to vrijeme čitaju priče Siniše Glavaševića. Ovom je pripremom obuhvaćen sat, odnosno dvosat, obrade djela s elementima školske interpretacije.

5.8.1. Dvosat školske interpretacije

mjesto	školska knjižnica
trajanje	2 školska sata
priprema materijala	- zbirka „Priče iz Vukovara“ - audiozapis izvještavanja Siniše Glavaševića - papir iz likovne mape za radove - projicirati kriterije vrednovanja
ishodi na kognitivnom i afektivnom području	- slušati tekst prosuđujući značenje i povezujući sa stečenim znanjem i iskustvom (HJ A.8.2.) - izražavati dojmove te uočiti obilježja teksta (HJ B.8.1., HJ B.8.2.) - surađivati s vršnjacima (uku D.3.2.) - stvaralački se izražavati potaknuti tekstem (HJ B.8.4.) - izlagati na odabranu temu (HJ A.8.1.)

Započnite sat kratkim uvodom u Domovinski rat i objasnite tko je bio Siniša Glavašević. Pročitajte učenicima uvodnik Mladena Kušeca o tome kako su priče stigle do njega, a tako i do nas – čitatelja. Možete učenicima pustiti pokoji audiozapis¹³ Glavaševićeva govora, a zatim pročitajte „Priču o gradu“ i/ili „Priču o ljubavi“ te potaknite učenike na promišljanje o mislima u tekstu, o tome jesu li ta promišljanja i danas aktualna. Usmjerite učenike na prepoznavanje pripovjedačevih osjećaja i neka izdvoje lijepe misli te obrazlože zašto su ih

¹³ Učenicima se može ponuditi audiozapis posljednjeg izvještaja Siniše Glavaševića:
<https://youtu.be/zUzhdL4j6Cl>.

izabrali. Povežite s aktualnim događajima u svijetu i objasnite učenicima što označava pojam antiratna književnost.

Zatim neka učenici rade u parovima. Svaki par dobit će jednu priču koju trebaju pročitati te paru objasniti kako su je doživjeli. Zajednički trebaju odabrati jedan citat, lijepu ili poticajnu misao iz priče napisati citat na papir i oslikati ga u skladu s pričom. Nakon toga trebaju pripremiti govor o tome zašto su odabrali taj citat, kako ga objašnjavaju i kako ga povezuju sa svojim životnim iskustvom. Govor treba svaki učenik zasebno pripremiti i to u trajanju od 2 do 3,5 minute. U nastavku su kriteriji za formativno i sumativno vrednovanje govora, koji trebaju biti dostupni učenicima pri uvježbavanju i tijekom govorenja.

Kriteriji vrednovanja govora (za odličnu ocjenu)

duljina	2' – 3,5' tijekom kojih govor djeluje zaokruženo i cjelovito.
uživljenost	Vjerujemo govorniku, djeluje iskreno i uvjerljivo.
točnost i primjerenost	Sve je u skladu s jezičnom normom.
bogatstvo izražavanja	Izražava se bogatim rječnikom i jasno povezuje misli.
publika	Govori publici, promatra ju i prilagođava govor. Ne ponavlja ono što je publika već čula, ali može se referirati na prethodne govornike.
poveznice	Povezuje s pričom te sa svojim životnim iskustvom navodeći argumente i obrazlažući.

Rubrika za sumativno vrednovanje

Ocjena/ kriteriji	4	3	2
duljina	10' dulje/kraće zaokruženo	11' ili manje ili prekinut nakon 10' više govorenja	kraći od 1'30", ali dulji od 1'
uživljenost	u većini govora djeluje uvjerljivo i iskreno	na nekim dijelovima govornik je uvjerljiv i iskren	govor nije uvjerljiv ni iskren, samo je ozbiljan
točnost i primjerenost	govornik ispravlja pogrešku	govornik u nekoliko navrata griješi i ispravlja, ili rabi neprimjerene riječi	ne ispravlja pogreške (do 2) ili rabi neprimjerene riječi (do 2)

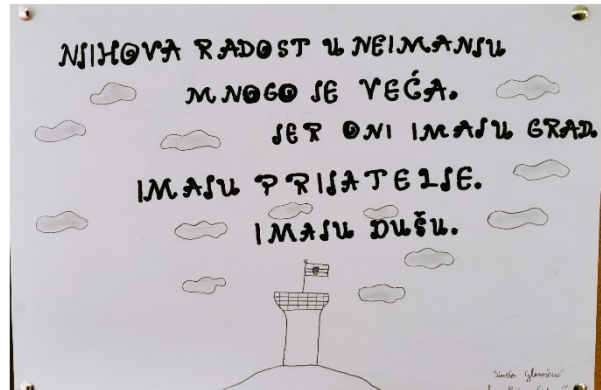
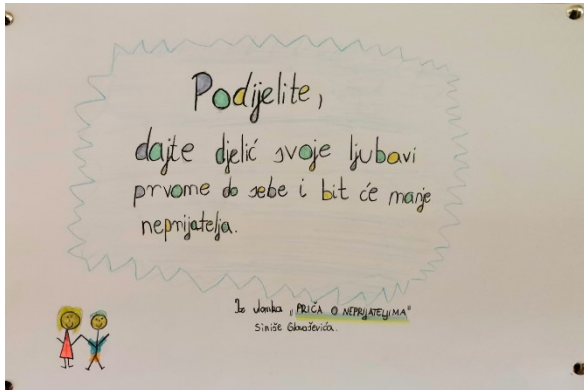
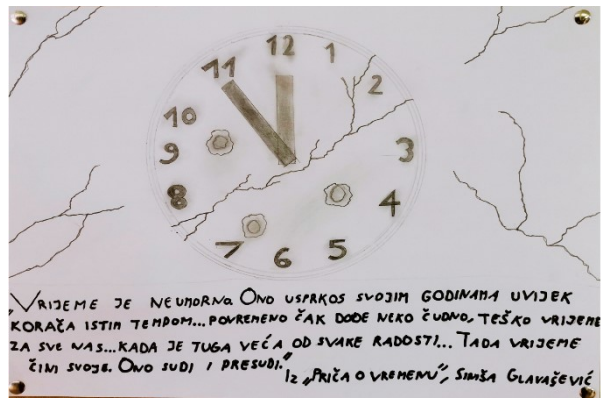
bogatstvo izražavanja	izražava se uobičajenim riječima, ali ne ponavlja se i jasno povezuje misli.	izražava se uobičajenim rječnikom, oblikuje misli s pauzama ili poštapalicama	izražava se siromašnim rječnikom i teže oblikuje misao.
publika	uglavnom govori publici, ali 1-2 puta ne gleda u nju, ne ponavlja	uvijek gleda u istu publiku, ali ne u cjelini; ponavlja rečeno	uglavnom ne gleda u publiku, ponavlja rečeno
Poveznice	povezuje s pričom i iskustvom, ali bez pomnijeg obrazlaganja	povezuje s pričom, povezuje s iskustvom na razini iskaza	ne povezuje s iskustvom ili ne povezuje s pričom

Radove koji su nastali tijekom sata možete izložiti na pano u knjižnici, učionici ili drugom javnom školskom prostoru kako bi potaknuli druge učenike.

5.8.2. Fotogalerija radova

Slika 18. Pano na kojem su misli iz zbirke "Priče iz Vukovara" Siniše Glavaševića

Slika 19. Učenički radovi

6. Zaključak

Školska knjižnica jedinstveno je mjesto u školi koje okuplja sve učenike i nastavno osoblje pružajući stručno-knjižničnu, odgojno-obrazovnu, kulturnu i javnu djelatnost. Osiguravajući širok raspon knjižne i neknjižne građe i izvora te pristup relevantnim informacijama, podršku pri uporabi informacijskih tehnologija, potiče nastavu, učenje, kreativno i logičko mišljenje, školske knjižnice danas sustavno poučavaju učenike kroz integraciju s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama.

Suradnja školskog knjižničara s nastavnim osobljem omogućuje stvaranje podržavajućeg okruženja za učenje, a istraživanja su pokazala da uspješno planirana i provedena suradnja dovodi do potpunijeg usvajanja ishoda učenja i time poboljšava kvalitetu obrazovanja učenika. Školski je knjižničar kompetentan suradnik, informacijski i medijski stručnjak koji može i treba surađivati s nastavnim osobljem tijekom cijelog obrazovnog procesa: od planiranja školskog kurikula i godišnjih izvedbenih kurikula pojedinih nastavnih predmeta do planiranja, realizacije i vrednovanja nastavnih jedinica. U hrvatskoj obrazovnoj legislativi suradnja sa školskom knjižnicom i knjižničarom propisana je u dijelu nastavnih i međupredmetnih kurikula, a nepostojanje odluke o kurikulumu školske knjižnice omogućuje knjižničarima autonomiju i odgovornost za osmišljavanje i provedbu odgojno-obrazovnog rada.

Rezultati međunarodnih istraživanja čitalačke pismenosti ukazuju na potrebu za kontinuiranim razvijanjem i unapređivanjem obrazovne prakse i pružanjem podrške za razvoj čitalačke pismenosti. Kako bi učitelji i knjižničari lakše planirali i provodili suradničke aktivnosti, potrebno je razvijati svijest o važnosti suradnje i kompetencijama knjižničara te osmisliti zajedničke ciljeve, vidljive u godišnjem planu i programu škole te školskom kurikulumu. Pritom je potrebno omogućiti podršku na svim razinama, od školske uprave do nacionalne obrazovne politike.

Kao doprinos ovoga rada temi suradnje i važnosti poticanja čitalačke pismenosti, jednom od segmenata suradnje knjižničara s učiteljima i nastavnicima Hrvatskoga jezika, ponuđene su nastavne pripreme za osam književnih djela. Odabrana su djela koja su propisana kao obvezni tekstovi za cjelovito čitanje u osnovnoj školi, po jedno za svaki razred. Pritom su predložene aktivnosti u sklopu motivacije učenika za čitanje književnog djela, školske interpretacije i kreativnog stvaralaštva nakon čitanja književnog djela. Aktivnostima je predviđeno ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda iz nastavnog predmeta Hrvatski jezik te očekivanja međupredmetnih tema Učiti kako učiti, Osobni i socijalni razvoj, Informacijske i

komunikacijske tehnologije i Poduzetništvo. S ciljem stvaranja okružja suradnje i međusobnog poticanja, skroman doprinos ovog rada mogućoj suradnji knjižničara i učitelja razredne nastave, odnosno učitelja nastavnog predmeta Hrvatski jezik, osmišljen je kao podrška u kojoj odgojno-obrazovni djelatnici svojim profesionalnim kompetencijama i kvalitetom ukazuju na važnost suradnje radi ostvarivanja viših ciljeva – boljih obrazovnih postignuća učenika.

Literatura:

- Andersen, H. Ch. (1981). *Bajke i priče*. Zagreb: Mladost.
- Barbarić, A. (2009). Knjižničarske kompetencije. U Horvat, A. i Machala, D. (ur.), *Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost* (str. 57–68). Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Preuzeto s: <https://www.nsk.hr/cuk/cuk.pdf> (8. 8. 2023.)
- Beljo, A. (2015). *Promjene u popisima lektira* (diplomski rad, Odsjek za povijest, Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet, Zagreb). Preuzeto s: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9807/1/Diplomski%20rad%20-%20Promjene%20u%20popisima%20lektire.pdf> (7. 8. 2023.)
- Brlić-Mažuranić, I. (1985). *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*. Zagreb: Mladost.
- Brlić-Mažuranić, I. (1985). *Priče iz davnine*. Split: Logos.
- Blažeković, T. i Furlan, B. (1974). *Knjižnica osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
- Canjuga, I. i Špičko, M. (2018). *Putovanje u svijet knjiga*. Zagreb: Alfa.
- Carr, N. (2011). *Plitko – što internet čini našem mozgu*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Cmuk, M. (2019). *Lektirizam*. Zagreb: Knjiga u centru.
- Cupar, D., Čunović, K. i Dragija Ivanović, M. (2022). *Okvir za istraživanje čitanja u digitalno doba*. Zagreb: Hrvatsko čitateljsko društvo, Odjel za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru. Preuzeto s: <http://hcd.hr/2022/12/05/okvir-za-istrazivanje-citanja-u-digitalno-doba/> (7. 8. 2023.)
- Državni pedagoški standard. *Narodne novine*, 63/08 (90/10). Preuzeto s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_90_2538.html (7. 8. 2023.)
- Glavašević, S. (2019). *Priče iz Vukovara*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Gradska knjižnica Rijeka (2017). *Nadahnuta i nostalgicna sjećanja na knjižnice*. Preuzeto s: <https://gkr.hr/Magazin/Teme/Nadahnuta-i-nostalgicna-sjecanja-na-knjiznice> (7. 8. 2023.)
- Grimm, J. i Grimm, W. (2018). *Bajke*. Zagreb: Bulaja naklada.

- Grosman, M. (2010). *U obranu čitanja: čitatelj i književnost u 21. stoljeću*. Zagreb: Algoritam.
- Horvat, A. i Machala, D.
- IFLA-ine smjernice za školske knjižnice (2016). Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.
Preuzeto s: <http://www.husk.hr/hdoc/Smjernice.pdf> (7. 8. 2023)
- Jakšić, P. (2022). *Uloga i suradnja osnovnoškolskog knjižničara i učitelja hrvatskog jezika u odgojno-obrazovnoj djelatnosti škole i razvijanju kulture čitanja* (diplomski rad, Odsjek za informacijske znanosti, Zagreb). Preuzeto s: <zir.nsk.hr/islandora/object/ffzg%3A6311/datastream/PDF/view> (21. svibnja 2023.)
- Jozić, R. i Pavin Banović, A. (2019). *Od knjige do oblaka: informacijsko-medijski odgoj i obrazovanje učenika*. Zagreb: Alfa.
- Kovačević, D. i Lovrinčević, J. (2012). *Školski knjižničar*. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
- Lovrak, M. (1977). *Družba Pere Kvržice*. Zagreb: Mladost.
- Lovrinčević, J., Kovačević, D., Lasić-Lazić, J. i Banek Zorica, M. (2005). *Znanjem do znanja: prilog metodici rada školskog knjižničara*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Markočić Dekanić, A., Gregurović, M., Batur, M. i Fulgosi, S. (2019). PISA 2018: REZULTATI, ODREDNICE I IMPLIKACIJE: Međunarodno istraživanje znanja i vještina učenika. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
Preuzeto s: https://www.srednja.hr/app/uploads/2019/12/PISA-2018_izvje%C5%A1taj.pdf (7. 8. 2023.)
- Markočić Dekanić, A., Markuš Sandrić, M., Gregurović, M. i Elezović, I. (2020). PISA 2018: GLOBALNE KOMPETENCIJE UČENIKA: Međunarodno istraživanje znanja i vještina učenika. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
Preuzeto s: <https://pisa.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2020/10/PISA-2018-izvrsni-sazetak-globalne-kompetencije.pdf> (7. 8. 2023.)

- Matošević, N. (2019). *Utjecaj tehnologije na poslovanje školskih knjižnica* (završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet) Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:564349> (7. 8. 2023.)
- Miloš, I. (2017). Digitalni urođenici i digitalni pridošlice. *Hrvatski jezik*, 4(2), str. 11-12. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/187307> (07.08.2023.)
- Ministarstvo kulture i medija [MKM]. (2017). *Nacionalna strategija poticanja čitanja 2017. – 2022. „Čitajmo da ne ostanemo bez riječi“*. Preuzeto s: https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalna%20strategija%20poticanja%20%C4%8Ditanja_tekst.pdf (2. 8. 2023.)
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2023). *Eksperimentalni program Osnovna škola kao cjelodnevna škola*. Preuzeto s: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola/Eksperimentalni-program-Osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola.pdf> (21. svibnja 2023.)
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2019). Kurikulumi međupredmetnih tema. Preuzeto s: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/medjupredmetne-teme/3852> (7. 8. 2023.)
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2019). Kurikulumi nastavnih predmeta. Preuzeto s: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/predmetni-kurikulumi/539> (7. 8. 2023.)
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2020). *Strateški okvir za digitalno sazrijevanje škola i kolskog sustava u Republici Hrvatskoj (2030)*. Preuzeto s: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/PristupInformacijama/Strateski-digitalno2030/Strateski%20okvir%20za%20digitalno%20sazrijevanje%20skola%20i%20skolskog%20sustava%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20-%202030.pdf> (7. 8. 2023.)
- Montiel-Overall, P. (2007). Further Understanding od Collaboration: A Case study od How It Works with Teachers and Librarians. *School Libraries Worldwide*, 16(2), 31–54. Preuzeto s: <https://doi.org/10.29173/slw6806> (2. 8. 2023.)

- Mullis, I. V. S. i Martin, M. O. (Ur.). (2019). *Okviri istraživanja PIRLS 2021*. Preuzeto s mrežne stranice IEA: <https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2023/05/P21-Okvir-istrazivanja-finale.pdf> (7. 8. 2023.)
- Oraić Tolić, D. (2021). *Akademsko pismo: strategije i tehnike klasične retorike za suvremene studentice i studente*. Zagreb: Ljevak.
- Pavličić, P. (1984). *Trojica u Trnju*. Zagreb: Mladost.
- Peti-Stantić, A. (2022). *Čitanjem do sporazumijevanja: od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti*. Zagreb: Ljevak.
- PISA 2018: Konceptualni okvir čitalačke pismenosti (2019). Ur. Markočić Dekanić, A. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja [NCVVO]. Preuzeto s: https://pisa.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2019/10/Konceptualni-okvir-%C4%8Ditala%C4%8Dke-pismenosti_PISA-2018.pdf (7. 8. 2023.)
- Pravilnik o matičnoj djelatnosti i sustavu matičnih knjižnica u Republici Hrvatskoj. *Narodne novine*, 81/21.
- Pravilnik o odgovarajućoj vrsti obrazovanja učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi. *Narodne novine*, 6/19 (75/20). Preuzeto s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_6_137.html (7. 8. 2023.)
- Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi. *Narodne novine*, 34/14 (102/19).
- Rosandić, D. (2005). *Metodika književnoga odgoja*. Školska knjiga. Zagreb.
- Sabolović, D. (1987). Knjižnice osnovnih škola. *Podravski zbornik*, 47.
- Standard za školske knjižnice. *Narodne novine*, 34/2000.
- Špiranec, S. i Banek Zorica, M. (2008). *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- UNESCO (1999). *Manifest za školske knjižnice*. Preuzeto s: <http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2019/04/Unesco-ov-manifest-%C5%A0K.pdf> (7. 8. 2023.)
- Vitez, G. (2015). *Kad bi drveće hodalo*. Zagreb: Mozaik knjiga.

Williamson, C., Archibald, A. i McGregor, J. (2010). Shared Vision: A Key to Successful Collaboration? *School Libraries Worldwide*, 16(2), 16-30. Preuzeto s: <https://journals.library.ualberta.ca/slwl/index.php/slwl/article/download/6805/3803> (2. 8. 2023.)

Wolf, M. (2019). *Čitatelju, vrati se kući: čitateljski mozak u digitalnom svijetu*. Zagreb: Ljevak.

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. *Narodne novine*, 17/19 (114/22).

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. *Narodne novine*, 87/08 (151/22).

Popis oznaka i kratica

GIK – godišnji izvedbeni kurikulum

HJ – nastavni predmet Hrvatski jezik

ikt – međupredmetna tema Informacijske i komunikacijske tehnologije

MZO – Ministarstvo znanosti i obrazovanja

NN – Narodne novine

osr – međupredmetna tema Osobni i socijalni razvoj

PIRLS – Međunarodno istraživanje čitalačke pismenosti (*Progress in International Reading Literacy Study*)

PISA – Program za međunarodnu procjenu znanja i vještina učenika (*Programme for International Student Assessment*)

uku – međupredmetna tema Učiti kako učiti

Popis slika

Slika 1. Ključne sastavnice kurikulumske djelovanja školske knjižnice (Kovačević i Lovrinčević, 2012, str. 26)	4
Slika 2. Crvenkapica - nastavni listić br. 1	28
Slika 3. Crvenkapica - nastavni listić br. 2	28
Slika 4. Rješenje nastavnog listića označeno je crvenom bojom, ali moguća su i druga točna rješenja	29
Slika 5. Nastavni listić na kraju aktivnosti Garderoba manje poznatih riječi	33
Slika 6. Radni listić svakog člana grupe na kraju mora biti ispunjen	36
Slika 7. Primjeri rebusa za knjige „Duh u močvari“ A. Gardaša i „Ključić oko vrata“ N. Pulića	38
Slika 8. Upute za rad kod kuće - za samostalno čitanje izbora iz poezije Grigora Viteza	41
Slika 9. Nastavni listić sa zadacima za sumativnu provjeru razumijevanja pjesme "Zimski vjetar" (izradila: I. Randić Đorđević)	44
Slika 10. Nastavni listić sa zadacima za sumativnu provjeru razumijevanja pjesme "Staza " (izradila: I. Randić Đorđević)	45
Slika 11. Učenički radovi nastali kod kuće - izbor najljepših pjesama, prijepis i ilustracija	46
Slika 12. Vršnjačka procjena rada kod kuće	46
Slika 13. Abeceda najljepših riječi iz pjesama Grigora Viteza	47
Slika 14. Djevojčice iz OŠ Kostrena u ulozi Ivane Brlić-Mažuranić	52
Slika 15. Dio jelovnika "Priča iz davnine" – učenički rad	52
Slika 16. S pomoću jednostavnih digitalnih alata lako se mogu pripremiti igre pogađanja i pronalaženja ključnih pojmova	54
Slika 17. Nastavni listić za roman "Trojica u Trnju" Pavla Pavličića za rad kod kuće	55
Slika 18. Pano na kojem su misli iz zbirke "Priče iz Vukovara" Siniše Glavaševića	58
Slika 19. Učenički radovi	59

Suradnja školskog knjižničara s učiteljem razredne nastave / učiteljem nastavnog predmeta Hrvatski jezik u osnovnoj školi

Sažetak

Ovim se radom istražuje važnost suradnje stručnog suradnika školskog knjižničara i učitelja razredne nastave / učitelja nastavnog predmeta Hrvatski jezik u osnovnoj školi. U početnom se dijelu rada školska knjižnica definira kao obrazovno, informacijsko, kulturno i komunikacijsko središte čije su djelatnosti i zadaće propisane i opisane normativnim dokumentima. Prikazana je uloga školskog knjižničara u odgojno-obrazovnom kontekstu te važnost njegove suradnje s nastavnim osobljem koja može rezultirati boljim obrazovnim uspjehom učenika. Ustanovljeno je kako važeći kurikulumi nastavnih predmeta i međupredmetnih tema u Republici Hrvatskoj donekle navode očekivanu suradnju radi ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda i postignuća, ali nepostojanje obveznog kurikuluma za školske knjižnice zahtijeva autonomiju i odgovornost u planiranju i provođenju aktivnosti. U kontekstu rezultata istraživanja čitalačke pismenosti učenika, prikazana je potreba za njezinim kontinuiranim razvojem. U prilog rezultatima istraživanja i prikazanoj temu oblikovane su nastavne pripreme za obradu lektira, odnosno književnih tekstova propisanih za cjelovito čitanje od 1. do 8. razreda osnovne škole. Pritom su zastupljena sljedeća djela: bajke braće Grimm i H. Ch. Andersena „Crvenkapica“ i „Carevo novo ruho“, „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“ i „Priče iz davnine“ I. Brlić-Mažuranić, „Družba Pere Kvržice“ M. Lovraka, izbor iz poezije G. Viteza, „Trojica u Trnju“ P. Pavličića i „Priče iz Vukovara“ S. Glavaševića. Nastavne pripreme osmišljene su kao segment u procesima motivacije za čitanje, interpretacije i kreativnog stvaranja, a navedene su i mogućnosti formativnog i sumativnog vrednovanja kako bi odgojno-obrazovni djelatnici svojim profesionalnim kompetencijama i suradnjom omogućili razvijanje učeničkih kompetencija.

Ključne riječi: školska knjižnica, suradnja školskog knjižničara i učitelja, čitalačka pismenost, lektira

Collaboration Between School Librarians and Primary School Teachers of Croatian Language in Elementary Schools

Summary

This paper explores the importance of collaboration between the school librarian and primary school teachers, specifically those teaching the Croatian language, in elementary education. In the initial part of the paper, the school library is defined as an educational, informational, cultural, and communication center with its activities and tasks prescribed and described in normative documents. The role of the school librarian in the educational context and the significance of their collaboration with teaching staff, which can result in improved academic success for students, are presented. It is established that the current curricula for subjects and interdisciplinary topics in the Republic of Croatia do encourage expected collaboration to achieve educational outcomes and achievements. However, the absence of mandatory curricula for school libraries demands autonomy and responsibility in planning and implementing activities.

In the context of research on students' reading literacy, the need for its continuous development is highlighted. Supporting the research findings, teaching preparations for the analysis of literary works, prescribed for comprehensive reading from the 1st to the 8th grade of elementary school, are provided. The following works are represented: fairy tales by the Grimm Brothers and H. Ch. Andersen, "Crvenkapica" and "Carevo novo ruho", "Čudnovate zgrade šegrta Hlapića" and "Priče iz davnine" by I. Brlić-Mažuranić, "Družba Pere Kvržice" by M. Lovrak, a selection of poetry by G. Vitez, "Trojica u Trnju" by P. Pavličić and "Priče iz Vukovara" by S. Glavašević. These teaching preparations are designed as a part of the motivation for reading, interpretation, and creative engagement processes, with possibilities for formative and summative assessment outlined to enable educators to foster the development of student competencies.

Key words: school library, collaboration between school librarian and teachers, reading literacy, literary works.